

Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala ja Kaugatoma-Lõu hoiuala kaitsekorralduskava

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Kaitsekorralduskavaga hõlmatava ala üldiseloomustus	5
1.1. Asend ja loodusolud	5
1.2. Kaitse-eesmärgid ja kaitsekord.....	8
1.3. Asustus ja maakasutus	9
1.4. Huvigrupid.....	11
2. Kaitsekorralduskavaga hõlmatava ala väärtused	13
2.1. Bioloogilised väärtused.....	13
2.1.1. Elupaigatüübid	13
2.1.2. Liigid.....	19
2.2. Maastikulised väärtused.....	23
3. Kaitse-eesmärkide saavutamist mõjutavad tegurid ja vajalikud meetmed	24
3.1. Bioloogilised väärtused.....	24
3.1.1. Elupaigatüübid	24
3.1.2. Liigid.....	27
3.2. Poollooduslike koosluste hooldamine	40
3.3. Seire ja inventuurid.....	43
3.3.1. Seire	43
3.3.2. Inventuurid.....	43
3.4. Info ja teavitamine	44
3.5. Maastikuliste ja rekreatiivsete väärtuste parandamine	44
3.6. Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja tsoneeringu ning kaitse- eesmärkide uuendamine	45
3.7. Kokkuvõtte kaitstavate alade väärtustest, ohuteguritest ja meetmetest.....	46
4. Tegevuskava	54
5. Tulemuslikkuse hindamine	60
6. Kasutatud kirjandus	62
Lisad	
Lisa 1. Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala kaitse-eeskiri	
Lisa 2. Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala (MKA) ja hoiuala (HA) kaitsekorralduslikult olulised haudelinnud	
Lisa 3. Veelindude mittepesitsusaegsed kogumid Kaugatoma-Lõo hoiualal	

Lisa 4. Väljavõte Vabariigi Valitsuse määrusest 27.07.2006 nr 176. Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas

Lisa 5. Kaitsekorralduslike tegevuste kaart

Sissejuhatus

Ühise kaitsekorralduskavaga hõlmatud Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala (MKA) ja Kaugatoma-Lõu hoiuala (HA) paiknevad Saaremaal Salme vallas Sõrve poolsaare läänerannikul. Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala pindala on 499,5 ha, mis hõlmab Kaugatoma lahe äärset pankrannikut ning loopealset ala. Kaugatoma-Lõu hoiuala pindala on 4154,8 ha ja ta haarab enda alla Kaugatoma lahe vee-ala ja ranniku (välja arvatud maastikukaitsealasse kuuluv territoorium). Hoiualast jääb välja Kriimilaid, mis kuulub Rahuste looduskaitseala koosseisu.

Kaugatoma-Lõu hoiualast moodustab maismaa osa 352,0 ha ja veeosa 3802,8 ha.

Käesoleva KKK eesmärk on selgitada KKK-ga hõlmatud piirkonna bioloogilised ja maastikulised väärtused, vastavalt väärtustele täpsustada kaitse-eesmärke, selgitada mõjutegurid ja leida meetmed kaitse-eesmärkide saavutamiseks. Kaitse-eesmärgid on antud vähemalt kolmekümne aasta perspektiivis. KKK juurde kuulub tegevuskava järgmiseks kümneks aastaks koos eelarvega.

KKK koostaja on OÜ Consultare juhatuse liige Kristo Kiiker. Keskkonnaametist oli KKK kordineerijaks ja töö vastuvõtjaks kaitse planeerimise spetsialist Gunnar Raun. KKK avalikustamise koosolek toimus 22.09.2010 Salme vallamajas. Koosolekul osalesid kohalikud elanikud, Salme Vallavalitsuse ja Keskkonnaameti esindajad. Toimus arutelu kaitse korraldamise teemal Kaugatoma – Lõu piirkonnas. Koosolekul tehtud ettepanekuid arvestati KKK koostamisel.

KKK tulemuslikkust hinnatakse vähemalt kord kaitsekorraldusperioodi jooksul ala valitseja poolt. Tulemuslikkuse hindamisel analüüsitakse, kas KKK-s ettenähtud tegevused on elluviidud ning kui efektiivselt need aitasid kaasa kaitse-eesmärkide saavutamisele. Tulemuslikkust hinnatakse väärtuste, koosluste ja liikide seisundi põhjal.

1. Kaitsekorralduskavaga hõlmatava ala üldiseloostus

1.1. Asend ja loodusolud

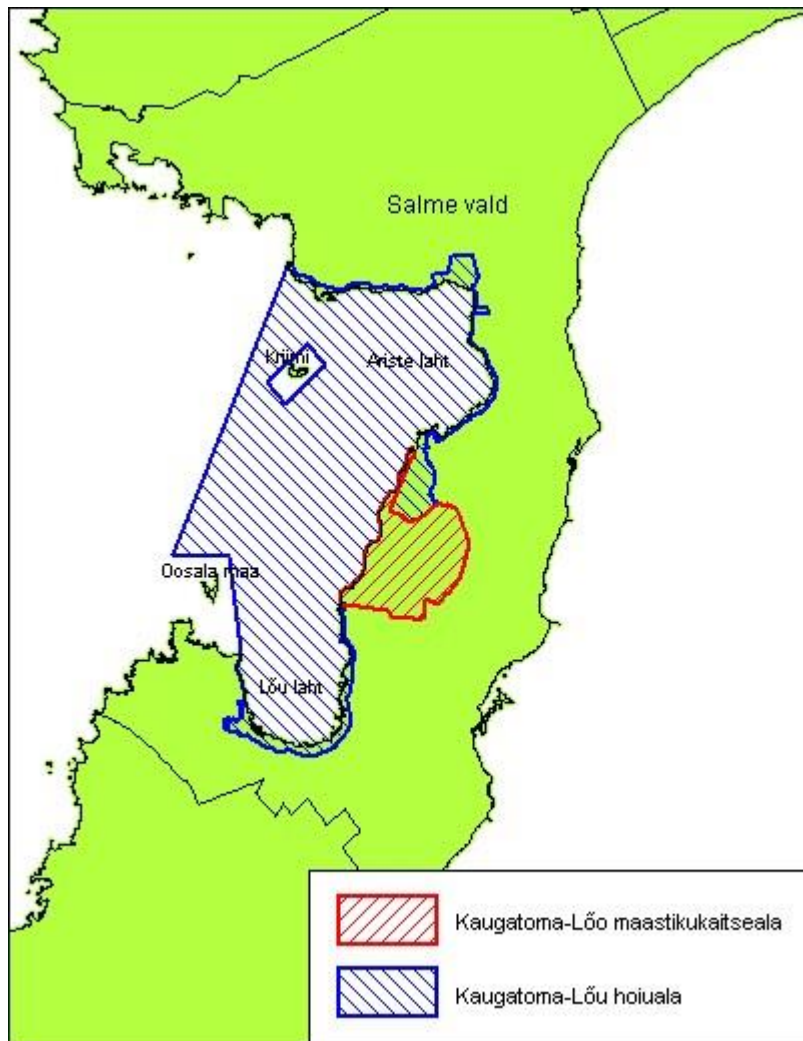
Ühise kaitsekorralduskavaga hõlmatud Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala ja Kaugatoma-Lõu hoiuala paiknevad Saaremaal Salme vallas Sõrve poolsaare läänerannikul (joonis 1). Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala pindala on 499,5 ha, mis hõlmab Kaugatoma lahe äärset pankrannikut ning loopealset ala. Kaugatoma-Lõu hoiuala pindala on 4154,8 ha ja ta haarab enda alla Kaugatoma lahe vee-ala ja ranniku (välja arvatud maastikukaitsealasse kuuluv territoorium). Hoiualast jääb välja Kriimilaid, mis kuulub Rahuste looduskaitseala koosseisu.

Kaugatoma-Lõu hoiualast moodustab maismaa osa 352,0 ha ja veeosa 3802,8 ha.

Maastikukaitseala asetseb Salme valla Easte, Lõu, Kaugatoma, Anseküla ja Kaimri külade territooriumil, hoiuala asub Salme valla Möldri, Easte, Üüdibe, Kaugatoma, Lassi, Rahuste, Tiirimetsa ja Lõu külade territooriumil.

Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala hõlmab Kaugatoma ja Lõo alvareid. Lõo alvari puhul on tegemist Saaremaa suurima lootalaga. Alal esineb erinevaid, sealhulgas haruldasi alvaritüüpe ning kasvab ka mitmeid haruldasi taime- ja samblikuliike. Alvarid lõppevad mere pool mitme meetri kõrguste paejärsakutega. Pankrannikul avaneb Ülem-Siluri Kaugatoma lade. Lade koosneb krinoidlubjakivist, domeriidist, merglist ning savikast lubjakivist, milles on rikkalikult kivistisi. Fossiilidest on enim levinud rinoiidid ja korallid, leidub ka stromatoporaate, brahhiopode, ostrakoode. Sõõrjate meriliiliate varrelülide kivististe tõttu on kivim saanud endale ka rahvapärase nimetuse – sõrmuspaas.

Pankrannik jaguneb kaheks: põhja pool asub Kaugatoma pank ja lõuna pool Lõu pank. Kaugatoma pank asub Salme külast 7 km edelas, Sõrve poolsaare läänerannikul. Panga pikkus on 1125 m ja kõrgus 2,5 m. Kaugatoma pank on Kaugatoma lademe ja Kaugatoma kihistu stratotüüpne paljand - seal paljanduvad Kaugatoma lademe Äigu kihid. Kihid on lainjate pindadega, millest mõnedel võib täheldada kulutusi.

Joonis 1. Kaugatoma-Lõu MKA ja Kaugatoma-Lõu HA asend

Kaugatoma pangast umbes 1 km kaugusel lõunas võib paesel rannal sõltuvalt mere veeseisust ca 200 m pikkusel ja kuni 10 m laiusel ribal näha Siluri mere kivistunud laineviresid. Pealmises kihis kulgevad vired ida-läänesuunaliselt, allapoole virede suund muutub mõnel tasemel kirdeedelasuunaliseks, siis jälle tagasi ida-läänesuunaliseks. Virede kumerate ja looklevate harjade vahe on valdavalt 40-60 cm (maks 80 cm) ning kõrgus kuni 10 cm. Kulutuspinnad moodustavad lainevirede aluse. Lainevired annavad olulist informatsiooni tollase mere rannajoone määramisel.

Kaugatoma pangast ca 2 km lõuna poole asub Lõu pank. Panga pikkus on ca 250 meetrit ja suurim kõrgus 2 meetrit. Tegemist on tugevasti liigendatud pangaga, milles esineb süringoporiidide kolooniate väljamurenemisest tekkinud koopaid.

Maastikukaitsealal asub kaks nimetut looduslikku järve pindaladega 1,2 ja 3,4 ha. Suuremasse järve suubub 1,3 km pikkune Lõu oja (valgala 7,1 km²). Maastikukaitseala keskosas asub muinsuskaitsealune kalmeväli (arheoloogiamälestis, registrinumber: 12647). Maastikukaitseala territooriumil asub ka Veeteede Ameti hallatav 9 meetri kõrgune Lõu tuletorn. Monoliitne raudbetootuletorn rajati 1934.a. Enne seda paiknes rannikul algelise meremärgina lihtne puitkandelaaber.

Kaugatoma-Lõu hoiuala hõlmab valdavalt Lõmala-Kaugatoma ning Läätsa-Jämaja-SääreMäebe maanteedest mere poole jäävat rannikuala ning Kaugatoma lahte. Kaugatoma lahe kirdesoppi tuntakse Ariste ja lõunasoppi Lõu lahena.

Hoiuala vee-ala moodustavad Lõu ja Ariste lahed ning nende vahele jääv Kaugatoma-Lõu rand. Tegemist on madalate, lainetusele avatud lahtedega, kus merepõhja sügavus üldjuhul ei ületa 10 meetrit. Rannikumeres paiknevad mitmed väikesed kivised nimeta laiud.

Lõu lahte suubub lõunast 2,8 km pikkune 8 km² suuruse valgalaga Sopi oja, Ariste lahte suubub lahe põhjarannikult 2,7 km pikkune ja alla 25 km² suuruse valgalaga Sooba jõgi.

Hoiuala maismaa osa moodustab küllaltki kitsas rannikuala, mis vaid maastikukaitseala põhjaserval ulatub sügavamale sisemaale. Kaugatoma lahe ranniku puhul on tegemist lähelise kulutus-kuhjelise rannikuga. Lõu ja Ariste lahesoppides on valdavalt möllirand, lahtede vahelisel merele avataval alal aga kliburand. Hoiuala loodeosas esineb ka moreenrandasid.

Piirkonna mullad on valdavalt gleistunud ehk niisked mullad. Hoiuala rannikualal domineerivad sooldunud rannikumullad ja rannikumullad. Need mullad on perioodiliselt mereveega üleujutatud või tugevalt soolase merevee poolt mõjutatavad. Toorhuumuslik mullahorison on õhuke ning alale on iseloomulik soolalembeste ja rannikutaimede esinemine. Merevee otsesest mõjust

puutumata aladel on valdavad gleistunud karbonaatmullad. Liigniiskus muldades on ajutise iseloomuga ning tingitud pae peale kogunevast ülaveest. Maastikukaitsealal on valdavaks mullatüübiks õhuke paepealne muld. Paepealsed mullad on põllu- ja metsamajanduse seisukohast ebasoodsad nende õhukese huumusehorisoni ja põuakartlikkuse tõttu.

1.2. Kaitse-eesmärgid ja kaitsekord

Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala on loodud Vabariigi Valitsuse määrusega 21.11.2000 nr 380 (kaitse-eeskiri on toodud lisa 1). Maastikukaitseala moodustati Kingissepa Rajooni RSN Täitevkomitee 18. detsembri 1973. a otsusega nr 22 kaitse alla võetud Kaugatoma panga baasil, millele 2000.a liideti Eesti kõige esinduslikumaks loolaks peetav Lõo alvar. Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala kaitse-eesmärk on Kaugatoma panga ja Lõo loopealse kaitse.

Maastikukaitseala maa- ja veeala jaguneb sihtkaitsevööndiks ja piiranguvööndiks.

Maastikukaitseala sihtkaitsevööndisse kuulub maa-ala, mis jääb Läätsa–Jämaja–Sääre–Mäebe maanteest mere poole. Osaliselt jääb sihtkaitsevöönd ka Läätsa–Jämaja–Sääre–Mäebe maanteest sisemaa poole (nimetu pinnastee ja Läätsa–Jämaja–Sääre–Mäebe maantee vaheline ala maastikukaitseala põhjaosas). Maastikukaitseala sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on nimetatud alal väljakujunenud või kujunevate looduslike ja poollooduslike koosluste säilimise tagamine. Kaugatoma-Lõo piiranguvööndi moodustab kaitseala piires olev maa-ala, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Piiranguvööndi puhul on tegemist kaitseala majanduslikult kasutatava osaga. Piiranguvööndis on poollooduslike koosluste ilme ja liigilise koosseisu tagamiseks vajalikud kaitsekorrast tulenevad tegevused nagu niitmine, loomade karjatamine ja puu- ning põõsarinde harvendamine. Maastikukaitseala kuulub ühtlasi Natura 2000 võrgustikku, asudes Kaugatoma-Lõu linnu- ja looduslal.

Kaugatoma-Lõu hoiuala võeti kaitse alla Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007.a. määrusega nr 156 „Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006.a. määruse nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas“ muutmise“ (lisa 4).

Kaugatoma-Lõu hoiuala kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisa nimetatud elupaigatüüpide – liivaste ja mudaste pagurandade (1140), laiade madalate lahtede (1160), karide (1170), püsitaimestuga kivirandade (1220), väikesaarte ning laidude (1620), rannaniitude

(1630*¹), kadastike (5130), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), lubjavaesel mullal liigirikaste niitude (6270*), loodude (6280*), liigirikaste madalsoode (7230), soostuvate ja soolehtmetsade (9080*) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisas nimetamata rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Linnuliigid, kelle elupaiku hoiualal kaitstakse, on: kühmnokk-luik (*Cygnus olor*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), laululuik (*Cygnus cygnus*), hallhani (*Anser anser*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), piilpart (*Anas crecca*), tuttvart (*Aythya fuligula*), merivart (*Aythya marila*), hahk (*Somateria mollissima*), aul (*Clangula hyemalis*), sõtkas (*Bucephala clangula*), väikekoskel (*Mergus albellus*), rohukoskel (*Mergus serrator*), jääkoskel (*Mergus merganser*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), tumetilder (*Tringa erythropus*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), heletilder (*Tringa nebularia*), tõmmukajakas (*Larus fuscus*) ja liivatüll (*Charadrius hiaticula*). Hoiuala asub nagu maastikukaitsealagi Kaugatoma-Lõu linnu- ja loodusalal, mille pindala on 5374.94 ha, sellest maismaal 1063.56 ha ja meres 4311.38 ha.

1.3. Asustus ja maakasutus

Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala ja Kaugatoma-Lõu hoiuala territoorium asub Salme vallas. Kuni 19. sajandi lõpuni kuulus see ala administratiivselt Anseküla kihelkonda. Salme valla eelkäijaks on Abruka vald, mis moodustus 1816. a talurahvaseaduste alusel tekkinud Abruka, Tiinuse, Lõu, Lõmala, Tiirimetsa ja Kääsla valla ning Anseküla kirikuvalla ühinemisel 1891/1892. aastatel. 1936. aastal nimetati Abruka vald Salme vallaks. Nõukogude perioodil toimus nimetatud aladel mitmeid administratiivseid muutusi.

2010.a. seisuga on maastikukaitseala territooriumist maakatastrisse kantud ja eraomanduses 217,4 ha ehk ca 44% (tabel 1), ülejäänud maastikukaitseala on reformimata maa.

---

¹ Tärniga on tähistatud esmatähtsad elupaigad. Esmatähtsate elupaigatüüpide hulka kuuluvad need, mille kaitse tagamiseks on Euroopa Liidul eriline vastutus seoses sellega, et suur osa antud elupaikade levilast paikneb liikmesriikide territooriumil.

Maastikukaitseala hõlmab täielikult või osaliselt 33 katastriüksust, mille kaitsealasse jääva osa keskmine suurus on 6,59 ha.

Kaugatoma-Lõu hoiualal on maakatastris registreeritud 238,2 ha ehk ca 69% maismaast (tabel 1), ülejäänud on reformimata maa. Kokku on hoiualal 122 katastriüksust, mis teeb katastriüksuse keskmiseks suuruseks vaid ligi 2 ha. Seega on maaomand hoiualal väga killustatud, mistõttu on hoiuala kaitse-eesmärkide saavutamiseks vajalike koosluste hoolduse ja taastamise korraldamine keerukas.

Valdav osa moodustatud katastriüksustest on eraomandis. Munitsipaalomandis on kolm katastriüksust kokku 2,8 ha ulatuses. Tegemist on üldkasutatava maa sihtotstarbega maaüksustega, mis on mõeldud kasutamiseks puhke- ja virgestusmaa ning paadilautri maana. Keskkonnaministeeriumi valitsusalasse kuulub kaks maaüksust kogupindalaga 19,24 ha. Lisaks kuulub riigiomandisse ka hoiu- ja kaitseala läbiva Läätsa-Jämaja-Sääre-Mäebe maantee teenindamiseks moodustatud katastriüksus.

Tabel 1. Katastriüksuste arv ja suurus maastikukaitsealal ja hoiualal.

	Kogupindala (ha)	Maismaaosa pindala (ha)	Maakatastrisse kantud maa (ha)	Maakatastrisse kantud maade osakaal (%)	Katastriüksuste arv	Katastriüksuse keskmine suurus (ha)
Maastiku - kaitseala	499,5	499,5	217,4	44	33	6,59
Hoiuala	4154,8	352,0	238,2	68	122	1,99
Kokku	4654,3	851,5	455,6	54	155	8,58

Hoiuala territoorium ei ole ajalooliselt olnud asustatud, siin on olnud ümberkaudsete külade heina- ja karjamaad. Ajalooliselt on maastikukaitseala lõunaosas paiknenud mõned Lõu küla hooned, kuid tänaseks päevaks on need hävinud. Endisi talukohti tähistavad üksikud kiviaiad. Hetkel on maastikukaitseala piires kaks elamukompleksi – Lõu külas Panga ja Kadaka kinnistutel.

Hoiuala territooriumil on praeguse seisuga olemasolev hoonestus Üüdibe külas Pätsumaa ja Metsanurga kinnistutel. Metsanurga naaberkinnistu on hetkel hoonestamata, kuid elamumaa sihtotstarbega. Hoiuala territooriumil paiknevad ka mõned varemed.

Piirkonna suurimad külad on Rahuste, Tiirimetsa ja Anseküla (vastavalt 55, 52 ja 48 elanikku 01.01.2010.a. seisuga), teised külad on väiksemad – Lassi 26, Möldri 15, Kaimri 8, Kaugatoma 8, Üüdibe 6, Easte 4 elanikuga. Lõu külas pole 2010.a. 1. jaanuari seisuga ühtegi registreeritud elanikku. Küll aga on just Lõu külas asuvad suvilad maastikukaitseala territooriumil.

Maastikukaitseala ja hoiuala maismaaterritooriumi kõlvikulisest koosseisust moodustavad ca 51% muu maa kõlvikud. Valdavalt on tegemist loopealsete aladega, aga ka pankrannikust mere poole jäävate klibuste ranna-aladega. 28% territooriumist hõlmavad rohumaad ning ca 19% maast on metsade all. Kõige olulisem maakasutusviis on karjakasvatus. 2010.a. hooldati (karjatamine, niitmine) hoiu- ja maastikukaitsealadel 382 ha poollooduslikke kooslusi, mis moodustab kogu maastikukaitseala ja hoiuala maismaaterritooriumist ca 44 %.

Hoiuala ja maastikukaitseala territooriumil kehtib Salme valla ranna-alade osaüldplaneering aastani 2012. Planeering on kehtestatud Salme vallavolikogu 22.09.2003.a. määrusega nr. 16. Ranna-alade osaüldplaneeringuga on hoiuala territooriumile reserveeritud mitmed puhke- ja virgestusmaa sihtotstarbega alad ning alad rannalautrite maaks.

Ranna-alade osaüldplaneeringuga on ranna ehituskeeluvööndit mitmes kohas vähendatud rannamaanteeni. Ranna ehituskeeluvööndi määramisel on lähtutud maanteest, kuna see kulgeb mööda rannavalle ja on seega looduses selgesti eristuvaks jooneks. Ka ajalooline asustus on jäänud enamasti maanteest sisemaa poole.

1.4. Huvigrupid

- Maaomanikud – kokku ca 140-170 erinevat maaomanikku, kes on huvitatud oma maa kasutamisest.
- Jahimehed – KKK-ga hõlmatav ala jaguneb kahe jahipiirkonna – Salme ja Kaavi jahipiirkondade vahel, mida majandavad vastavalt Salme ja Mõntu Jahimeeste seltsid.

- Kalastajad – Kaugatoma laht on kalastuspaigaks peamiselt kohalikele elanikele. Valla üldplaneeringuga on reserveeritud mitmed paadilautri kohad.
- Ettevõtjad – huvitatud pilliroo kogumisest ja agara korjamisest.
- Puhkajad, loodushuvilised – Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala ja Kaugatoma-Lõu hoiuala pakuvad huvi nii ornitoloogiahuvilistele kui ka juhuslikele puhkajatele. Maastikukaitseala territooriumil paiknevad kergesti ligipääsetavad pangad on oma ilusate vaadete ning huvitavate kivimitega atraktiivseks turismiobjektiks. Hoiuala merealal Ariste lähel harrastatakse lohesurfamist. Rannikul on reserveeritud mitmed supelrannamaad. Puhkajate huvi on tähistatud ja korras infrastruktuuri (s.h puhkekohtade) ning vaatamisväärsuste kohta teabe olemasolu.
- Turismiettevõtjad - tegelevad piirkonna külastuse vahendamisega ning nende huvid ühtivad suures osas puhkajate huvidega. Peamisteks turismiettevõtjateks on turismitalud, mis pakuvad majutus- ja toitlustusteenust.
- Kohalik omavalitsus – huvitatud oma territooriumi tasakaalustatud arengust ja elanike heast käekäigust.
- Põllumajandustootjad (maahooldajad) – huvitatud karjatamisest ja loodushoiutoetustest.
- Keskkonnaamet – kaitse- ja hoiualade valitseja ning kaitsekorraldaja, huvitatud loodusväärtuste säilimisest.
- Veeteede Amet – haldab Lõu tuletorni.
- Riigimetsa Majandamise Keskus – tagab kaitstava objekti tähistuse ja riigimaal olevate loodusväärtuste soodsa seisundi.

2. Kaitsekorralduskavaga hõlmatava ala väärtused

2.1. Bioloogilised väärtused

2.1.1. Elupaigatüübid

Loodusdirektiivi eesmärgiks on kaitsta biotoope mitte ainult kui teatud looma- ja taimeliikide elupaiku/kasvukohti, vaid kui omaette väärtust. Oluliseks peetakse elupaigatüüpe², mis on oma loodusliku levila piires kadumisohus, mille levila on piiratud või mis silmapaistvalt esindavad elupaikade tüüpilisi omadusi vähemalt ühes biogeograafilises piirkonnas.

Esmatähtsate elupaigatüüpide hulka kuuluvad need, mille kaitse tagamiseks on Euroopa Liidul eriline vastutus seoses sellega, et suur osa antud elupaikade levilast paikneb liikmesriikide territooriumil.

Maastikukaitsealal ja hoiualal on elupaigatüüpe inventeeritud esmalt loodusala moodustamiseks 2001. aastal. Täiendav inventuur teostati 2010. aastal (OÜ Consultare). Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala ja Kaugatoma-Lõu hoiuala maismaaterritooriumist (851.5 ha) on inventeeritud elupaigatüüpe ligikaudu 93% maa-ala ulatuses, ülejäänud moodustavad 0elupaigad, mis on vajalikud ala terviklikkuse tagamiseks. Tabelis 2 on esitatud inventeeritud elupaigatüüpide pindalad maastikukaitsealal ja hoiualal ning nende katvus Kaugatoma-Lõu loodusalast vastavalt standardsele andmevormile. Kuna katvus on antud kogu Kaugatoma-Lõu loodusala pindalast, ei ole ainuüksi Kaugatoma-Lõu hoiuala ja Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala inventuuride põhjal võimalik erinevate elupaigatüüpide katvuse kriteeriumi täitmise kohta järeldusi teha. Lisatud on täiendavalt katvuse hinnang hektarites hoiuala ja maastikukaitseala kohta, sest Kaugatoma-Lõu loodusalast moodustab ühe osa lisaks veel Rahuste looduskaitseala ja osaliselt ei ole loodusala siseriikliku kaitsealaga kaetud.

Kaugatoma-Lõu hoiuala kaitse-eesmärkide hulka kuuluvad muuhulgas laiade madalate lahtede (1160) ja karide (1170) kaitse, kuid elupaigatüüpidega neid hoiuala territooriumil inventeeritud ei ole. Andmed on saadud 2001. aastal hinnanguna loodusala moodustamisel. Seetõttu on

---

² Looduslik või poollooduslik maismaa või veeala, mis on eristatav teistest oma geograafiliste, abiootiliste või biootiliste omaduste poolest.

kaitsekorralduskavaga planeeritud mereelupaikade inventuur. Kaugatoma-Lõu loodusala kaitseesmärgiks on ka esmaste rannavallide kaitse (1210), mida leidub maastikukaitsealal. Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala kaitse-eeskirja uuendamisel tuleb see lisada kaitseesmärgiks. Samas inventeeriti 2010. aastal (OÜ Consultare) elupaigatüüpe, mida ei ole nimetatud maastikukaitseala ega hoiuala kaitse-eesmärkidenä. Need on sinihelmikakooslused (6410), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (6530*), lubjakivipaljandid (8210), plaatlood (8240*), vanad loodusmetsad (9010*) ja puiskarjamaad (9070). Seega on mereelupaikade osas vajalik täiendav inventuur ning maismaa-elupaikade osas uuendada kaitseesmäärke.

Tabel 2. Elupaigatüübid kaitse- ja hoiualal

Elupaigatüüp³	Inventeeritud pindala HA+MKA (ha)	Katvuse hinnang (ha)⁴ HA+MKA	Katvus⁴ %	Katvus⁴ (ha)	Esinduslikkus⁵
liivased ja mudased pagurannad (1140)	1,36	1,61	0,03	1,61	A
laiad madalad lahed (1160)	-	3750	80	4299,95	A
karid (1170)	-	0,21	0,004	0,21	A
esmased rannavallid (1210)	7,13	0,21	0,004	0,21	C
püsitaimestuga kivirannad (1220)	2,97	5,38	0,1	5,38	C
väikesaared ning laiud (1620),	0,74	0,74	0,2	10,75	A

³ Tärniga on märgitud esmatähtsad elupaigad.

⁴ Vastavalt loodusala standardsele andmevormile.

⁵ Loodusliku elupaigatüübi esinduslikkuse aste antud alal. A: väga esinduslik, B: esinduslik, C: keskmine, kuid veel arvestatav esinduslikkus.

Elupaigatüüp³	Inventeeritud pindala HA+MKA (ha)	Katvuse hinnang (ha)⁴ HA+MKA	Katvus⁴ %	Katvus⁴ (ha)	Esinduslikkus⁵
rannaniidud (1630*)	122,65	114,9	5,2	279,5	B
kadastikud (5130)	9,3	67,34	1,3	69,87	C
lubjarikkal mullal kuivad niidud (6210)	7,45	0,21	0,004	0,21	C
lubjavaesel mullal liigirikkad niidud (6270*)	1,03	1,03	0,3	16,12	B
lood (6280*)	315,24	349,37	6,5	349,37	B
sinihelmikakooslused (6410)	10,07	-	-	-	-
aas-rebasesaba ja ürtpunanupuga niidud (6510)	1,8	-	-	-	-
puisniidud (6530*)	8,49	5,37	0,1	5,37	B
liigirikkad madalsood (7230)	135,68	91,37	1,7	91,37	B
lubjakivipaljandid (8210)	0,84	1,07	0,02	1,07	A
plaatlood (8240*)	3,95		-	-	-
vanade loodusmetsade (9010*)	119	118,25	2,2	118,25	B
puiskarjamaad (9070)	28,22	-	-	-	-
soostuvad ja soolehtmetsad (9080*)	9,62	10,75	0,2	10,75	C

2.1.1.1.Rannikud

Liivaseid ja mudaseid pagurandasid (1140) on Kaugatoma-Lõu hoiuala piires inventeeritud vaid väikesel 1,36 ha suurusel alal Ariste lahe looderannikul Kalja maaninal. Tegemist on üleujutatava kivise moreenrannikuga.

Püsitaimestuga kivirannad (1220) 2,97 ha ja esmased rannavallid (1210) 7,13 ha on inventeeritud Ariste ja Lõu lahtede vahelisel alal ca 850 m pikkusel rannaribal. Ala jääb maastikukaitseala sihtkaitsevööndisse.

Väikesaarte ning laidude (1620) elupaigatüüpi kuuluvad väikesed merest kerkivad laiud Ariste lahe loodeosas Kalja nina lähistel. Need on väga madalad ja tugevasti mere poolt mõjutatavad ning primaarsed kooslused neil on alles kujunemas.

Rannaniidud (1630*) on lauge madalakasvuliste taimedega looduslikud või poollooduslikud rohumaad, mis on mõjutatud nii soolase merevee kui inimtegevuse poolt. Karjatamise ja niitmise tulemusel on rannaniidud liigirikkad ning pakuvad soodsaid elupaiku erinevatele linnuliikidele. Peamised ohud rannaniitudele on karjatamise ja niitmise vähese koormuse või lõppemise tulemusel randade roostumine ning võsastumine.

Rannaniidud moodustavad suure osa KKK-ga hõlmatud alast paiknedes kitsal rannaribal suurema osa rannajoone ulatuses. Piirkonna esinduslikumad rannaniidud asuvad Ariste lahe kirde- ja läänerannikul. Tegemist on esinduslike, kuid väikeste 4,75 ja 2,76 ha suuruste rannaniitudega.

Suurim rannaniit asub Ariste lahe põhjarannikul, hõlmates ca 31 ha suuruse Lõmala-Kaugatoma tee ja mere vahelise ala. Rannaniit on valdavalt majandamata ja kohati kõrgrohustunud. Tegemist on maastikuliselt olulise alaga, mis väärtuste säilitamiseks vajab taastamist.

Enamus hoiuala rannaniite asuvad väga kitsal maaribal ja on fragmenteerunud. Rannaniitude keskmine suurus on vaid ca 5 ha. Osa neist on mere mõju alla ja seetõttu veel hästi säilinud, osa aga kinni kasvamas. Mere ja maantee vaheliste rannaniitude seisund mõjutab oluliselt ka maastikulisi väärtusi.

2.1.1.2. Kadastikud

Kadastikke on peale 2010. a inventuure (OÜ Consultare) vaid 9.3 ha ja need vähesed asuvad maastikukaitseala mere ja maantee vahelisel osal. Tegemist on valdavalt niitude kinnikasvamise tulemusel tekkinud aladega, mida hetkel ei hooldata. Samas kadastikud vajavad pidevalt hooldamist, kuna karjatamise lõppedes muutuvad need kiiresti ülitihedateks, mistõttu koosluse liigirikkus väheneb.

2.1.1.3. Looduslikud ja poollooduslikud rohumaad

Lubjavaesel mullal liigirikad niidud (6270*), lubjarikkal mullal kuivad niidud (6210), sinihelmikakooslused (6410) ning aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) esinevad valdavalt väiksemate fraktsioonidena loode vahel maastikukaitsealal ja sellest põhja jääval hoiuala osal.

Kaitseala kõige suurema pindala (315.24 ha) ja väärtusega elupaigatüübiks on lood (6280*). Lood on väga õhukese mullakihi ning tasase pinnamoega paepealsed alad. Suviti kuivavad lood tihti läbi, seevastu kevadeti on nad sagedasti märjad ja maapinna lohud veega täidetud. Loodudele on iseloomulik hõre ja madal liigirikas taimestik. Loodude hooldamisel on oluline karjatamine, mis takistab kadakate liigset pealetungi.

Piirkonna suurimad ja esinduslikemad lood asuvad maastikukaitseala territooriumil. Tegemist on väärtusliku, kuid vähese majandamise tõttu erineva kinnikasvamisastmega loopealsega. Hetkel on suurem osa maastikukaitsealasse jäävatest loopealsetest karjatatavad.

Puisniitude (6530*) osa on Kaugatoma – Lõo puhul marginaalne, neid on vaid kolme väikese areaalina.

2.1.1.4. Sood

Valdav osa liigirikastest madalsoodest (7230) paikneb maastikukaitseala lõunaosas. Väiksemaid fraktsioone on ka hoiuala Kaugatoma külas asuval osal. Need on lubjarikastest põhjavetest toituvad madala turbakihiiga sood, kus leidub haruldasi soontaimeliike, näiteks kãpalisi, ja samblaid.

2.1.1.5.Paljandid

Lubjakivipaljand (8210) paikneb Lõo ja Kaugatoma pankade vahel piki randa kulgeva kitsa ribana. Plaatlood (8240*) paiknevad hoiuala Kaugatoma külas asuval osal. Plaatlood on Eestis väga piiratud levikuga. Saaremaal esineb neid vaid Atlas. Paeplaadil ei suuda kasvada ükski taim, küll aga paelõhedes.

2.1.1.6.Metsad

Vana loodusmets (9010*) on ühe suure massiivina (119 ha) inventeeritud maastikukaitsealal. See on ca 80-90 aasta vanune kase ja kuuse enamusega mets.

Puiskarjamaad (9070) asuvad peamiselt mosaiiksetena niiduelupaikade vahel hoiuala Kaugatoma külas asuvas osas. Samas on ka paar soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*) areaali.

2.1.2. Liigid

2.1.2.1. Taimed

Hoiualal on EELIS-e andmetel 9 kaitstavat taimeliiki (tabel 3). Suuremat väärtust omavad II kaitsekategooriasse kuuluvad liigid: rand-soodahein, nurmlauk, kärbesõis, harilik muguljuur ja püramiidjas-koerakäpp.

Neid poollooduslike koosluste taimi ohustab kõige enam niitude ja karjamaade võsastumine karjatamise katkemisel, aga ka tallamine ja ehitustegevus.

Tabel 3. Kaitstavad taimeliigid maastikukaitsealal ja hoiualal

Liik	Kaitsekategooria
rand-soodahein (<i>Suaeda maritima</i>)	II
nurmlauk (<i>Allium vineale</i>)	II
püramiidjas-koerakäpp (<i>Anacamptis pyramidalis</i>)	II
kärbesõis (<i>Ophrys insectifera</i>)	II
harilik muguljuur (<i>Herminium monorchisa</i>)	II
kuradi-sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza maculata</i>)	III
balti sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza baltica</i>)	III
kahelehine käokeel (<i>Platanthera bifolia</i>)	III
kahkjaspunane sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza incarnata</i>)	III
metsõunapuu (<i>Malus sylvestris</i>)	III
vööthuul-sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>)	III
rohekas käokeel (<i>Platanthera chlorant</i>)	III
laialehine neuuvaip (<i>Epipactis helleborine</i>)	III
soo-neuuvaip (<i>Epipactis palustris</i>)	III
harilik käoraamat (<i>Gymnadenia conopsea</i>)	III

Liik	Kaitsekategooria
suur käopõll (<i>Listera ovata</i>)	III
hall käpp (<i>Orchis militaris</i>)	III
madal unilook (<i>Sisymbrium supinum</i>)	III

2.1.2.2. Seened ja samblikud

Kaugatoma-Lõo maastikukaitse alal kasvavad mitmed loopealsetele iseloomulikud seene- ja samblikuliigid. Kaitsealustest liikidest on inventeeritud 6 samblikuliiki ja 3 seeneliiki (tabel 4). Tabel 4. Kaitstavad seene- ja samblikuliigid Kaugatoma-Lõo MKA-l

Liik	seen/ samblik	Kaitsekategooria	Leiukohti
harilik lohksamblik (<i>Solorina saccata</i>)	samblik	II	1 punktina
vask-porosamblik (<i>Cladonia convoluta</i>)	samblik	II	1 areaali ja 3 punktina
loo-rebasesamblik (<i>Vulpicida tubulosa</i>)	samblik	II	1 punktina
valge vahasamblik (<i>Squamarina lentigera</i>)	samblik	II	5 punktina
lepa-kärbseseen (<i>Amanita friabilis</i>)	seen	II	1 punktina
harilik särasamblik (<i>Fulgensia bracteata</i>)	samblik	III	2 areaali ja 1 punktina
stepi-naastsamblik (<i>Psora decipiens</i>)	samblik	III	1 areaal
sarvharik (<i>Clavulinopsis corniculata</i>)	seen	III	1 areaal
kadakatarjak (<i>Oxyporus philadelphi</i>)	seen	III	1 punktina

Loetletud kaitsealuste seente ja samblike puhul on peamiseks ohuteguriks nende elupaikade hävimine loopealsete niitude ja karjamaade avamaade võsastumisel (niitmise või/ja karjatamise katkemine).

2.1.2.3.Linnud

Kaitseväärtusega **haudelinnuliigid**⁶ on toodud tabelina lisas 2. Selles ei ole arvukusi esitatud ega ka hinnatud liikidel, kes alade looduskooslusi arvestades tõenäoliselt pesitsevad, kuid kelle kohta kindlad andmed pesitsemise kohta puuduvad (näit kodukakk, väänkael, musträhn). Need liigid on märgitud võimalike haudelindudena.

Pesitsevatest linnuliikidest 9 on linnudirektiivi I lisa liigid (laululuik, merikotkas, roo-loorkull, rukkirääk, sookurg, naaskelnokk, nõmmelõoke, võöt-põõsalind ja punaselg-õgija, 1 liik I kaitsekategooria (merikotkas), 2 liiki II kaitsekategooria (laululuik ja naaskelnokk) ning 12 liiki III kaitsekategooria loomaliigid. Üsna tõenäoline on veel 5-10 III kaitsekategooria liigi pesitsemine kaitsealal ja/või hoiualal.

Rahvusvahelist tähtsust omavad haudelindudest eelkõige linnudirektiivi I lisa liigid, kelle jaoks ala kuulub 5 olulisima ala hulka Eestis (Euroopa Liidu tähtsusega linnualade kriteerium C6). Praegustel andmetel võib MKA olla Eestis tähtsuselt viie olulisema hulgas laululuige pesitsusalana. Liik on Eestis levilat laiendamas ja arvukus kasvab. Laululuik on ka ainus liik, kellel vähemalt 1% Eesti haudeasurkonnast pesitseb Kaugatoma-Lõu MKA-l ja Kaugatoma-Lõu HA-l.

Kaugatoma-Lõu HA kaitse alla võtmise määruses on märgitud ala kaitse eesmärgiks ka liivatüll (*Charadrius hiaticula*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), punajalg-tildri (*Tringa totanus*) ja tõmmukajaka (*Larus fuscus*) elupaikade kaitse.

Neist liivatüll, kiivitaja ja punajalg-tildri ka pesitsevad, kuigi mitte olulisel arvul. Niidurüdi jaoks on potentsiaalselt sobiv pesitsusala Lõu lahe lõunaranniku rannaniit, kuid seal tuleb karjatavat ala laiendada ja karjatamiskoormust suurendada. Tõmmukajaka jaoks hoiualal sobivad pesitsusalad puuduvad. Liik pesitseb Rahuste LKA laidudel. Kuna linnud kasutavad ka ümbruse mereala, ei ole tarvidust tõmmukajaka väljaarvamiseks kaitse-eesmärkide hulgast.

---

⁶ Linnustiku andmed siin ja edaspidi pärinevad keskkonnaregistrist, Saaremaa Linnuklubi ja Eesti Ornitoloogiaühingu (EOÜ) Tähtsate Linnualade (IBA-alade) andmebaasidest ja EOÜ poolt LifeNature projektist "Merekaitsealad Läänemere idaosas" raames 2005-2007 läbi viidud lennuloendustest; osadel rändliikidel, kelle kohta uuemaid andmeid ei ole ka Lõhmus et al. 2001 avaldatust.

Lindude mittepesitsusaegsed kogumid (lisa 3) on Kaugatoma-Lõu hoiuala kõige olulisem linnustiku kaitseväärtus. Maastikukaitseala merd ei hõlma, rannikuala on kitsas ja rannaniitudeta, mistõttu sellel olulist osa vee- ja rannikulindude peatuspaigana ei ole.

Kaugatoma-Lõu hoiuala on tähtis rannikulähedasel merel peatuvate ja talvituvate veelindude jaoks. Merel peatuvad linnuliigid võib jagada kaitseväärtuse alusel kaheks:

1) Rahvusvahelise tähtsusega liigid. Olemasolevatel andmetel on korduvalt peatunud arvul, mis ületab 1% rändetee populatsioonist (peatuvate veelindude puhul on 1% rändetee populatsioonist üheks peamiseks rahvusvahelise tähtsusega linnualade (IBA) kriteeriumiks) kaks liiki – hallhani (2,3%) ja valgepõsk-lagle (2,6%).

Hallhani moodustab suuri sulgimiskogumeid maist juulini Ooslamaa saarel (Rahuste LKA), kuid suure osa ajast veedavad linnud hoiualasse kuuluval merel. Enamus nendest lindudest on mittepesitsejad, kuid tõenäoliselt on osa hallhanedest siia sulgima tulnud Vilsandi rahvuspargi saartel pesitsevast asurkonnast.

Valgepõsk-laglede Rahuste kevadrändekogum nii väikesele alale koondununa on ilmselt Eesti suurim. Peamine peatumis- ja toitumisala on Rahuste LKA-l asuv rannaniit, kuid kuni kolmandik nendest lindudest kasutab ka Lõu lahe lõunaosa rannaniite Kaugatoma-Lõo hoiualal.

2) Üle-eestilist tähtsust omaval arvul on hoiualal peatunud kümnokk-luik, väikeluik, piilpart ja talvitunud väikekoskel.

Kaugatoma-Lõu HA kaitse alla võtmise määrukses on märgitud, et rändlinnuliigid, kelle elupaiku kaitstakse HA-l, on järgmised kurvitsalised - rüüt (*Pluvialis apricaria*), tumetilder (*Tringa erythropus*) ja heletilder (*Tringa nebularia*). Kõigi nende liikide arvukus rändeperioodil on alla 100 isendi (EOÜ TLA andmebaas, Lõhmus *et al.* 2001).

2.2. Maastikulised väärtused

Kaugatoma lahe läänerannikul asuvad madalad Kaugatoma ja Lõu pangad on huvitavad ja atraktiivsed maastikuvormid. Pangad on küll suhteliselt madalad, kuid oma rikkalike kivististe ja iseloomuliku kihistusega huvipakkuvad.

Lisaks geoloogilisele väärtusele on maastikul ka väga suur esteetiline väärtus. Sõrve poolsaare läänerannikul piki rannikut kulgevalt maanteelt avanevad ilusad vaated merele.

Maastikukaitseala üheks suurimaks väärtuseks on Lõo alvar, mis on üks Eesti suurimaid ja esinduslikumaid. Lõo alvaril vahelduvad erinevad, sealhulgas haruldased alvaritüübid ning kasvab mitmeid haruldasi taimi.

Loopealsete puhul on tegu õhukese mullakihiga paepealsete aladega, mis võivad suviti aluspõhjani läbi kuivada. Seda soodustavad ka hõre taimkate ja tuultele avatud maastik. Kevadeti ja sügiseti on piirkond aga liigniiske, kuna paepõhi takistab vee äravalgumist. Vaatamata ajutiselt väga ebasoodsatele kasvutingimustele on alvarite liigirikkus väga kõrge. Puudest ja põõsastest esinevad loopealsel valdavalt üksikud või rühmitunud kadakad ning kidurad männid. Rohurinne on madal ja vaheldusrikas. Taimestiku liigiline koosseis on väga mitmekesine ja omapärane.

3. Kaitse-eesmärkide saavutamist mõjutavad tegurid ja vajalikud meetmed

3.1. Bioloogilised väärtused

3.1.1. Elupaigatüübid

3.1.1.1. Rannikud

Liivaseid ja mudaseid pagurandasid (1140), esmaseid rannavalle (1210), püsitaimestusega kivirandasid (1220) ning väikesaari ja laidusid (1620) mõjutab enim mere tegevus ja looduslikud protsessid – maatõus, aju- ja paguveenähtused, linnud. Muid täiendavaid kaitsemeetmeid rakendada ei ole vaja. Laiasid madalaid lahtesid (1160) ja karisid (1170) mõjutab enim ehitustegevus ja merereostus. Merereostuse vältimiseks otseseid kaitsemeetmeid ei planeerita. Kaitsemeetmena rakendatakse elupaiga soodsat seisundit kahjustava ehitustegevuse keelamist. Kaitse-eesmärgiks on rannikuelupaikade mitmekesisuse ja soodsa seisundi säilitamine vähemalt praeguse pindala ulatuses.

Piirkonna esinduslikumates rannaniitudest (1630*) Ariste lahe kirde- ja läänerannikul (4,75 ja 2,76 ha) on hetkel karjatatav üle poole. Need rannaniidud vajavad karjatamiskoormuse tõstmist (vähemalt 0,85 lü/ha).

Ariste lahe põhjaranniku suur rannaniit tuleb esmalt taastada – eemaldada võsa, roog ja kulu ning seejärel alustada karjatamist (vähemalt 0,85 lü/ha).

Kuna rannaniidud asuvad väga kitsal maaribal, siis on enamuse piirkonna rannaniite väikesepinnalised, keskmise suurusega ca 5 ha ning valdavalt majandamata. Kogu KKK käsitletavatest rannaniitudest on hetkel karjatatav ligi 16 hektarit, mis on ligi 13 protsenti kogu rannaniitude alast. Rannaniitude säilimise tagamiseks ning kinnikasvamise ning liigirikkuse vähenemise vältimiseks on hädavajalik karjatamise laiendamine, soovitatavalt erinevate kariloomade pidamise näol.

Kaitse-eesmärgiks on rannaniitude soodsa seisundi tagamine, liigirikkuse säilitamine ning soodsas seisundis rannaniitude pindala laiendamine.

3.1.1.2. Kadastikud

Rannajoone ja maantee vahel olevaid väikesi tihedaid kadastikke eraldi karjatada või taastada pole mõttekas. Need peaksid kuuluma suuremate karjamaade koosseisu. Soovitatav karjatamiskoormus on kuni 0,7 lü/ha.

Kadastike kaitse-eesmärgiks on nende säilitamine pool-looduslike kooslustena (kadakate katvus ei tohi ületada 2/3) vähemalt praeguse pindala ulatuses.

3.1.1.3. Looduslikud ja poollooduslikud rohumaad

Lubjavaesel mullal liigirikkad niite (6270*), lubjarikkal mullal kuivi niite (6210), sinihelmikakooslusi (6410) ning aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite (6510) ohustab peamiselt metsastumine. Vajadusel tuleks nende niitude servi hooldada ja takistada kadakate ja mändide pealetungi.

Lood (6280*) on maastikukaitseala kõige suurema pindala ja väärtusega elupaigatüübiks. Alvarid on Lääne-Eesti paepealsetel aladel olnud külamaastiku lahutamatud osad. Alvareid on traditsiooniliselt kasutatud karjamaana veiste ja lammaste ning ka hobuste karjatamisel. Maadefitsiidi tingimustes toimus see aktiivselt kuni eelmise sajandi keskpaigani. Kasutamist heina- või põllumaana on takistanud nende madal saagikus. Suured muutused maakasutuses möödunud sajandi keskpaigas mõjutasid oluliselt ka alvareid. Ääremaadel ning kidurakasvulistel alvaritel lõppes loomakasvatus ning selle tagajärjel senised karjamaad võsastusid, mistõttu on alvarite pindalad oluliselt vähenenud.

Loodude säilitamine on nii bioloogilise mitmekesisuse kui maastikupildi säilitamiseks Kaugatoma-Lõo piirkonnas ülioluline. Enamasti on loodude seisund veel hea või on neid kerge taastada, kui hoolduse puudumisel halveneb see kiiresti. Kaitsemeetmeks on karjatamiskoormuse suurendamine ja karjatamise laiendamine kogu maastikukaitsealale. Loopealse hooldamisel tuleb karjatada koormusega 0,2–1,0 lü/ha, hoides põõsastiku hõredana (liituvusega 0–0,4) ning rohustu madalmurusena.

Kaitse-eesmärgiks on loodude soodsa seisundi ja pindala säilitamine vähemalt praeguses suuruses.

Puisniitudel (6530*) tuleb võimalusel alustada niitmist. Taastamine on mõistlik vaid siis, kui edaspidi suudetakse tagada järjepidev hooldus.

3.1.1.4.Sood

Soo-elupaigatüüpe mõjutavad enim looduslikud protsessid. Ohuteguriks võib olla maaparandus ja kuivendamine, kuid selle esinemine on antud piirkonnas vähetõenäoline. Arenduste puhul, mis asuvad soo-elupaigatüüpide lähipiirkonnas, tuleb võimalikke mõjusid hinnata Natura (eel)hindamise käigus.

Liigirikastel madalsoodel (7230) on vajalik karjatamine koormusega 0,2–1,0 lü/ha. Kaitseesmärgiks on nende liigirikkuse säilitamine.

3.1.1.5.Paljandid

Lubjakivipaljandeid (8210) ja plaatloosid (8240*) kujundavad peamiselt looduslikud protsessid (kivimite murenemine). Inimtegevusest ehitustegevus ja tallamine. Ehitustegevuse võimalikku mõju tuleb hinnata igakordselt Natura (eel)hindamise käigus.

Kaitse-eesmärgiks on paljandite säilitamine looduslikena.

3.1.1.6.Metsad

Vanade loodusemetsade (9010*) ja soostuvate ja soo-lehtmetsade puhul tuleb inimõju hoida võimalikult väikesena. Eelkõige võib neid otseselt või kaudselt mõjutada ehitustegevus, samuti raied. Soostuvate ja soo-lehtmetsade üheks võimalikuks ohuteguriks on kuivendamine. Selliste tegevuste mõju tuleb igakordselt hinnata Natura (eel)hindamise käigus.

Puiskarjamaadel (9070) tuleb karjatada koormusega 0,3 – 1,0 lü/ha. Puiskarjamaad paiknevad mosaiiksetena niiduelupaikade vahel ja karjatada on võimalik vaid kogu piirkonda tervikuna. Karjatada võiks erinevaid loomi – veiseid, lambaid või hobuseid, mis võimaldaks kõigi elupaigatüüpide hoolduse.

3.1.2. Liigid

3.1.2.1. Taimed, seened ja samblikud

Kaitstavate taimeliikide, seente ja samblike seisund sõltub peamiselt eelpool kirjeldatud elupaigatüüpide olukorrast ja nende kaitsemeetmed on üldjoontes samad, mis elupaigatüüpidel.

Rand-soodaheina kaitsemeetmed ühtivad rannaniitude üldiste hooldussoovitustega.

Käpalisi ohustab peale metsastumise ka metssiga. Kaitsemeetmeks on metssigade arvukuse oluline vähendamine.

Seentest nõuab eritähelepanu Kaugatoma-Lõu loopealse servas leiduv torikseen kadakatarjak.

Enamik kadakatarjaku maailma leiukohtadest jääb Lääne-Eestisse. Seen kasvab peamiselt surnud ja mahalangenud kadaka, harva ka kuuse okstel⁷. Kadakatarjaku säilitamiseks tuleb kadastike ja loopealsete taastamisel jätta osa kadakaid väiksemate kuhjadena maha, mitte põletada.

Kaitse-eesmärgiks on kaitstavate taimeliikide, seente ja samblike kasvukohtade säilitamine vähemalt praeguses ulatuses.

3.1.2.2. Linnud

Lindude kaitse tagamiseks on vajalik elupaikade säilitamine ning negatiivsete mõjude minimeerimine. Konkreetsete linnuliikide arvukused sõltuvad mitmetest teguritest, mis võivad olla alavälised ja täpselt teadmata, ning nende seadmine kaitse-eesmärgiks on üsna ebareaalne, kuid vähemalt ühte kaitsekorraldusperioodi silmas pidades mõnel juhul siiski võimalik. Kaitseeesmärgid tulenevad liikide seisundi hinnangutest. Kui seisund on hinnatud soodsaks, on kaitse eesmärk vähemalt arvukuse praeguse taseme säilitamine ja arvukuse languse ning elupaikade kvaliteedi languse riskide vähendamine. Kui seisund on hinnatud ebasoodsaks, on kaitse eesmärgiks tingimuste loomine arvukuse kasvuks elupaikade pindala/kvaliteedi suurendamisega või muul moel. Kui seisund on hinnatud "teadmata", tuleb võimalusel selgitada liikide seisund seire või uuringute abil ja peale seisundi selgumist rakendada eelpool kirjeldatud põhimõtteid.

---

⁷ Niemelä, T. 2008: Torikseened. Eestikeelse väljaande toimetanud E. Parmasto

Seisundi hinnang (tabel 5) on koostatud nende haudelinnuliikide kohta, kes kuuluvad kaitstavate liikide hulka ja/või kelle elupaikade kaitse on nimetatud HA kaitse-eesmärkide hulgas. Mittepesitsejatest on hõlmatud liigid, kelle elupaikade kaitse on ala kaitse-eesmärgiks ja kaitse esmaseks ajendiks on rändekogumite peatumine alal.

Liikide seisundi hindamine on raskendatud, sest alal läbi viidud haudelinnustiku loendused on ebatäielikud (Rein Nellis, Keskkonnaamet - kaitstavate linnuliikide kaardistamine KaugatomaLõo maastikukaitsealal 2010; Saaremaa linnuklubi andmebaas) ja osa rannikuala on üldse loendustega katmata. Regulaarset haudelinnustiku seiret toimunud ei ole. Sama kehtib ka enamuse mittepesitsusaegsete linnukogumite kohta. Erandiks on talvituvate veelindude seire ja valgepõsklagle kevadrändekogumite seire lennuloendustena. Seetõttu põhineb liigi seisundi hinnang alal peamiselt teadaolevatele arvukusandmetele, elupaikade seisundi hinnangule ja muudele kaudsetele indikaatoritele, kuid enamasti ei hõlma ala toimunud liikide arvukuse dünaamikat, sest see ei ole teada.

Liigi seisund on loetud soodsaks siis, kui selle asurkonna arvukus näitab, et liik säilib alal ka kaugemas tulevikus oma elupaikade elujõulise koostisosana, kui liigi looduslik levila ei kahane ning liigi asurkonna pikaajaliseks säilimiseks on praegu ja tõenäoliselt ka edaspidi olemas piisavalt suur elupaik (kohandatud LKS § 3 lg 2 järgi).

Liigi seisund on loetud ebasoodsaks siis, kui liigi arvukus on langenud või elupaikade seisund on halvenenud või on muid põhjusi arvata, et liik ei säilita tulevikus alal oma arvukust. Liigi seisundit on hinnatud „teadmata“ siis, kui liik on alal juhuslik (pesitsenud 1-2 aastal 20 aasta jooksul) või ebaregulaarne pesitseja (pesitsenud 2-5 aastal 20 aasta jooksul), väga väikese arvukusega (maksimaalselt 1 paar) või liigi arvukuse kohta puuduvad viimasest kümnendist andmed (loendusi potentsiaalsetes elupaikades ei ole tehtud). Erandina on merikotka seisund hinnatud soodsaks, sest üle ühe pesitseva paari alale ei mahu.

Tabel 5. Kaugatoma-Lõo MKA ja Kaugatoma-Lõu HA kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide seisund (MP-mittepesitsejad; P-pesitsejad); HA kaitse eesmärkide lahtis on (+), kui liigi elupaikade kaitse on küll ala kaitse-eesmärgiks määratud, kuid mitte seda aspekti (vastavalt pesitsus- v mittepesitsusaegset) silmas pidades. Selgitustes on toodud liigi trend Eestis 1991-2008 Elts *et al.* 2009 järgi ja liigi kategooria Eesti Punases Raamatus (2008 hinnang) eElurikkuse kodulehel (<http://elurikkus.ut.ee>) esitatud järgi.

Liik	Kaitsekat	LiD I lisa	HA kaitse eesmärk	Liigi seisund Eestis	Liigi seisund alal	Selgitus
Kühmnokk-luik (P)			(+)	Soodne	Soodne	Arvukuse muutused alal ei ole teada, kuid elupaigad soodsas seisundis; kui rannaniitude taastamise tõttu muutuvad pesitsustingimused ebasoodsaks 1-2 paaril, ei ole see liigi seisundit arvestades oluline, mujal Eestis arvukuse kasv; EPR 2008 ohuväline.
Kühmnokk-luik (MP)			+	Soodne	Soodne	Seireandmed näitavad kõrget arvukust, mis sõltub kõige rohkem talve jääoludest; kogu Eestis talvise arvukuse tugev tõus; EPR ohuväline
Laululuik (P)	II	+	(+)	Ebasoodne	Soodne	Võimalikud pesitsusalad on hõivatud, poollooduslike koosluste taastamisel ja majandamisel saab arvestada liigi elupaiganõudlust – loopealse järvedes ja ümbruses peab säilitama min 1/3 praegusest roostikust; kogu Eestis arvukuse tugev tõus, kuid arvukus endiselt madal (70-100 hp); EPR

Liik	Kaitse- kat	LiD I lisa	HA kaitse eesmärk	Liigi seisund Eestis	Liigi seisund alal	Selgitus
						2008 ei hinnanud.
Laululuik (MP)			+	Ebasood ne	Teadmata	Talvitumine ei ole regulaarne ja sõltub pigem jääoludest jm teguritest, vähem elupaiga seisundist jm
Väikeluik (MP)	II	+	+	Ebasood ne	Teadmata	Arktilisel Venemaal haudeasurkond 1990.-te lõpust järsus languses, Lõu lahe tähtsus rändepeatusalana on langenud, kuid andmed seisundi hindamiseks ebapiisavad; EPR 2008 ei hinnanud.
Hallhani (MP)			+	Ebasood ne	Soodne	Lõu lahel sulgimiskogumi arvukus stabiilne, toitumisalad soodsas seisundis, pool-looduslike koosluste taastamisega võimalik parandada; Lääne-Eestis üldiselt rändekogumite arvukuse langus (Leito 2008).
Valgepõsk-lagle (MP)	III	+	+	Soodne	Soodne	Toitumisalad soodsas seisundis, pool-looduslike koosluste taastamise ja majandamise laiendamise võimalik parandada.
Ristpart (P)	III			Soodne	Teadmata	Alalt loendusandmeid ei ole; Eestis oletatav arvukuse tõus, EPR 2008 – ohuväline.
Sinikael-part (P)			(+)	Soodne	Soodne	Arvukuse muutuste kohta andmed puuduvad, elupaikade seisund hea, pindala piisav; liigi seisund soodne ka üleriiklikult; EPR 2008: ohuväline
Sinikael-part (MP)			+	Soodne	Teadmata	Arvukuse muutumine alal teadmata; liik ei ole ohustatud

Piilpart (MP)			+	Teadmat	Teadmata	Arvukuse muutumine alal teadmata
---------------	--	--	---	---------	----------	----------------------------------

Liik	Kaitsekat	LiD I lisa	HA kaitse eesmärk	Liigi seisund Eestis	Liigi seisund alal	Selgitus
				a		
Tuttvart (MP)			+		Teadmata	Arvukuse muutumine alal teadmata
Merivart (MP)			+		Teadmata	Arvukuse muutumine alal teadmata
Hahk (MP)			+	Ebasoodne	Teadmata	Arvukuse muutumine alal teadmata, kogu Eestis oluline arvukuse langus
Aul (MP)			+	Ebasoodne	Teadmata	Liigi üldine arvukus langemas, Lõu lahel väikesearvuline liik, sest mere-elupaigatüübid ei ole liigile kõige sobivamad (madal meri, vähe limuserikkaid merepõhjatüüpe)
Sõtkas (MP)			+	Soodne	Soodne	Liigi üldine arvukus kasvab, Lõu lahel tõenäoliselt stabiilne.
Väikekoskel (MP)	III	+	+	Soodne	Soodne	Talvituv asurkond, arvukus kõigub ja sõltub jääoludest Eestis 20 a trend tugev tõus.
Rohukoskel (MP)			+	Teadmata	Teadmata	Talvitava asurkonna suurus muutunud (tõus 1990.tel, langus 2000.tel, rändeage arvukuse muutused teadmata
Jääkoskel (MP)			+	Teadmata	Teadmata	Talvitava asurkonna arvukus kõigub ja sõltub jääoludest, rändeage arvukuse muutused teadmata

Hallpõsk-pütt (P)	III			Soodne	Soodne	Elupaiga seisund alal soodne, poollooduslike koosluste taastamisel ja majandamisel saab arvestada liigi elupaiganõudlust, st vältida elupaiga kahjustamist - – loopealse järvedes ja nende kallastel peab säilitama min 1/3 praegusest roostikust; mujal Eestis arvukuse tõus, kuid madala üldarvukuse tõttu EPR 2008
-------------------	-----	--	--	--------	--------	---

Liik	Kaitse- kat	LiD I lisa	HA kaitse eesmärk	Liigi seisund Eestis	Liigi seisund alal	Selgitus
						kategooria ohulähedane.
Merikotkas (P)	I	+		Soodne	Soodne	Üks pesapaik, kaitsekord piisav pesapaiga seisundi säilitamiseks ja häirimise vältimiseks; mujal Eestis arvukuse tugev tõus; EPR 2008: ohulähedane.
Roo-loorkull (P)	III	+		Soodne	Soodne	Võimalikud pesitsusalad on hõivatud, poollooduslike koosluste taastamisel ja majandamisel saab arvestada liigi elupaiganõudlust - loopealse järvedes ja nende kallastel peab säilitama min 1/3 praegusest roostikust; mujal Eestis arvukus stabiilne, EPR 2008: ohuväline.
Rukkirääk (P)	III			Soodne	Teadmata	Andmed puudulikud, potentsiaalsete elupaikade seisund tõenäoliselt paraneb; 1991-2008 Eestis arvukuse tõus, kuid hiljutised seireandmed näitavad suurt langust; EPR 2008: ohuväline.

Sookurg (P)	III			Soodne	Soodne	Võimalikud pesitsusalad hõivatud; Eestis suur arvukuse tõus; EPR 2008: ohuväline.
Naaskelnokk (P)	II	+		Soodne	Teadmata	Võimalikus elupaigas arvukuse muutused teadmata, 2007 1 p pesitses (Saaremaa Linnuklubi); mujal Eestis arvukuse mõõdukas tõus; EPR 2008: ohulähedane
Liivatüll (P)	III		+	Ebasoodne	Teadmata	Arvukuse muutus teadmata, sest kogu ala hõlmavat v valitud elupaikade seiret ei toimu; Eestis arvukuse suur langus; EPR 2008: ohulähedane

Liik	Kaitsekat	LiD I lisa	HA kaitse eesmärk	Liigi seisund Eestis	Liigi seisund alal	Selgitus
Rüüt (MP)	III	+	+	Teadmata	Teadmata	Seireandmeid ei ole, pool-looduslike koosluste taastamise ja hooldamise laienemisega seisund eeldatavasti paraneb
Kiivitaja (P)			+	Soodne	Teadmata	Kogu ala hõlmavad loendused puuduvad; poollooduslike koosluste taastamise ja hooldamise laienemisega seisund eeldatavasti paraneb; ; Eestis arvukuse mõõdukas tõus; EPR 2008- ohuväline.
Niidurüdi (P)	I	+	+	Ebasoodne	Teadmata	Alalt pesitsusandmed puuduvad; potentsiaalses elupaigas karjatamiskoormus väike; Mujal Eestis arvukuse tugev langus; EPR 2008 ei määratle.
Tumetilder(MP)			+	Teadmata	Teadmata	Andmeid hindamiseks ei ole, elupaikade seisund soodne

Punajalg-tilder (P)	III			Ebasoodne	Teadmata	Kogu ala hõlmavad loendused puuduvad; elupaikade seisund ebasoodne, pool-looduslike koosluste taastamise ja hooldamise laienemisega seisund eeldatavasti paraneb; Eestis arvukuse mõõdukas langus; EPR 2008- ohuväline.
Heletilder (MP)	III	+	+	Teadmata	Teadmata	Andmeid hindamiseks ei ole, elupaikade seisund soodne
Tõmmukajakas (P)	II		+	Ebasoodne	Teadmata	Hoiualal ega MKA-l ei pesitse, LKA laidudel arvukus väike ja fluktuuerub; Eestis arvukuse langus, EPR 2008 – ohustatud.
Nõmmelõoke (P)	III	+		Soodne	Soodne	Arvukuse muutused teadmata kuid elupaikade seisund stabiilne, karjatamiskoormuse kasvuga

Liik	Kaitsekat	LiD I lisa	HA kaitse eesmärk	Liigi seisund Eestis	Liigi seisund alal	Selgitus
						MKA-l paraneb; Eestis arvukuse kasv; EPR 2008: ohuväline.
Vööt-põõsalind (P)	III	jah		Soodne	Soodne	Arvukuse muutused teadmata, kuid sobivate elupaikade pindala suureneb pool-looduslike koosluste taastamisega Eestis arvukuse kasv, EPR 2008: ohuväline.
Punaselg-õgija (P)	III	jah		Soodne	Soodne	Arvukuse muutused teadmata, kuid sobivate elupaikade pindala suureneb; Eestis arvukuse tõus; EPR 2008: ohuväline

Haudelindudest on soodsas seisundis 10 liiki (53%), ülejäänud 9 liigi (47%) seisund on teadmata. Neist rannikukurvitsaliste (liivatüll, punajalg-tilder, kiivitaja, naaskelnokk) seisundi selgitamine on võimalik (kordus)uuringutega, rukkiräägu jaoks ei ole HA ega KA peamine elupaik ja tõmmukajakas on sattunud HA kaitse eesmärkide hulka ilmselt ekslikult, sest ta ei pesitse alal. Tabelis kajastamata liikide (esinevad lisa 2 ja 3 toodud üldtabelis) seisundi hindamine ei ole otstarbekohane, kuna nad on kas juhuslikult esinevad või ei sõltu nende seisund kaitsekorraldusest, kuna Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala idapoolne mets jääb vana loodusmetsana (*9010) looduslikule arengule ja juhuslik häirimine ega muud tegevused (näit jaht) ei avalda liikidele olulist mõju.

Mittepesitsejatest on soodsas seisundis viis liiki (28%) ja teadmata on 13 liigi (72%) seisund. Peamiseks põhjuseks, miks seisund on hindamata, on seire puudumine. Läbirändepeatusel olevate kurvitsaliste seiret ei ole otstarbekohane ka rakendada, sest tööjõukulu ja saadav tulemus ei oleks proportsioonis. Sügisrändepeatusel olevate veelindude loendus tuleks siiski planeerida.

Peamised linnuliike mõjutavad tegurid ja vajalikud kaitsemeetmed on toodud tabelis 6.

Tabel 6. Linnuliike mõjutavad tegurid ja vajalikud kaitsemeetmed.

Tegevus/ tegur	Mõju lindudele	Mõju tugevus	(Kaitse)meetmed
Positiivsed mõjutegurid			
Pool-looduslike elupaikade taastamine ja hooldatavate alade laiendamine	Rannaniitude taastamine ja majandamise taasalustamine mõjub positiivselt niidukurvitsalistele (punajalgtilder, kiivitaja, niidurüdi jt). Kadastike ja looniitude taastamine (kadakate liituvuse vähendamine), on soodne punaselg-õgijale ja vöötpõõsalinnule	Mõju tugevus sõltub taastatavate alade pindalast ja taastamise ning majandamise edukusest (kas hõre roog rannaniidult kaob või mitte, jms).	Elupaikade taastamise ja edaspidise hooldamise nõustamine, hooldamise intensiivistumine ja kvaliteedi kontroll ning tulemuslikkuse hindamine. Elupaikade taastamise ja hooldamise vajadus ja eelisjärjestus on KKK-s määratud, mh arvestades (potentsiaalset) väärtust lindude elupaigana. Taastamise ja hooldamise tulemus on efektiivsem, kui seda tehakse alade sidusust rakendades
Negatiivsed mõjutegurid			

Tegevus/ tegur	Mõju lindudele	Mõju tugevus	(Kaitse)meetmed
Rööv-loomade arvukuse kasv	Eelkõige munade ja poegade, kuid ka hauduvate emaslindude hukkumine	Ranniku- ja veelindude arvukuse vähenemise üheks peamiseks põhjuseks peetakse sageli röövlust, mille põhjustavad kiskjad (rebane, kährrik), kuid ka merikotkad, varesed ja rongad.	Hooldatud poollooduslike elupaikade pindala suurendamine (sh hooldatud niiduosa „laiuse“ suurenemine); sellega röövluse risk väheneb
Häirimisele tundlike liikide elupaikade (rannaniitude) külastamine pesitsusperioodil	Häirimine; tallamisest tingitud munade-poegade hukkumine; häirimisest põhjustatud suurte kajakate röövlus, kurnade jahtumine.	Täpsed andmed puuduvad. Pesitsusperioodi alguses, kui kariloomad ei ole veel karjamaal, võib külastamine olla sagedasem. Ühene on seos – mida suurem on hooldatavate (taradega piiratud) alade pindala, seda väiksem on inimeste viibimine ala ja häirimisest põhjustatud mõju.	Teavitamine Kriimi ja Ooslamaa ei kuulu kumbki HA ega MKA koosseisu, kuid sealse liikumiskeelu järgimine ja selle olemasolust teavitamine on oluline ka HA ja MKA infotahvliitel Täiendavate liikumiskiirangute kehtestamine MKA-l ega HA-l ei ole vajalik.
Paadiliiklus	Häirimine	Kuna suurte veelinnukogumite alal viibimise (sügisest kevadeni) ja intensiivsema paadiliikluse periood (suvi) ei lange kokku, on mõjutegur väikese olulisusega.	Mootorpaatide ja skautrite kasutamisel põhinevate puhkemajanduslike tegevuste arendamine Kriimi ja Ooslamaa liikumiskiiranguga mereala läheduses ei ole soovitatav.

Tegevus/ tegur	Mõju lindudele	Mõju tugevus	(Kaitse)meetmed
Taimkatte suktses: pool-looduslikel kooslustel	Elupaikade kvaliteedi langus/hävimine. Rannaniitude kulustumine, roostumine ja võsastumine, loopealsetel ja kadastikes põõsarinde liituvuse suurenemine ja hilisem metsastumine	Mõju tugevus sõltub elupaiga kvaliteedi languse astmest ja linnuliigist (-rühmast).	Elupaikade taastamine ja hooldamine, hoolduse kvaliteedi seire ja tulemuslikkuse hindamine.
Ehitustegevus maismaal	Elupaikade hävimine, häirimise suurenemine	Olemasolevad ehitised ei mõjuta kaitse-eesmärgi saavutamist. Uute ehitiste kavandamine lindudele olulistesse elupaikadesse võib olla oluline negatiivne mõju.	Kaugatoma-Lõu MKA kaitseeskirjaga on ehitamine reguleeritud, HA-l hinnatakse mõju eelhindamisega ja vajadusel KSH/KMH käigus või HA teatise menetlemisel.
Ehitustegevus meres (süvendamine, kaadamine, tuulegeneraatorite rajamine)	Häirimine, veelinnuliikide toitumistingimused võivad oluliselt muutuda, sest tööd võivad põhjustada olulisi muutusi põhjaelustiku liigilises koosseisus ja biomassis.	Sõltub tööde mahust ja muudest asjaoludest, sh leevendavate meetmete rakendamisest.	Suuremahuliste tööde puhul hinnatakse mõju vee erikasutusloa menetluses eelhindamisega või KMH käigus.

Tegevus/ tegur	Mõju lindudele	Mõju tugevus	(Kaitse)meetmed
Veelinnujaht ja kalapüük	Täiendav suremus Jahi puhul häirimine	Jaht on ilmselt ebaolulise mõjuga, sest (1) Rahuste LKA-l linnujahti ei toimu ja see on piisavalt suur ja turvaline pagula; (2) ka HA rannajoon on pikk ja häirimisvabasid piirkondi on piisavalt; (3) alal ei peatu selliseid liike, kelle populatsioone jahist põhjustatud suremus oluliselt mõjutaks. Kalapüügi (lindude hukkumise võrkudes) mõju ei ole teada, kuid ilmselt on see väike.	Lisameetmete rakendamine ei ole vajalik.
Mere ökosüsteemi seisundit mõjutavad looduslikud ja inimese põhjustatud protsessid (eutrofeerumine, õlireostus, prügi meres)	Lindude hukkumine (õlireostuse puhul, plastjätmete takerdumine vms), toitumistingimuste halvenemine	Eutrofeerumise mõju on pikaajaline, õlireostuse mõju sõltub reostuse hulgast jm teguritest	Ühe hoiuala piires ei ole võimalik kaitsemeetmeid rakendada; üldised meetmed Läänemere keskkonnaseisundi parandamiseks ja õli- ning muu reostuste ennetamiseks, avastamiseks ning likvideerimiseks

3.2. Poollooduslike koosluste hooldamine

Hoiu- ja maastikukaitseala piires hooldati PRIA andmetel 2010. aastal 306 hektarit (tabel 7) poollooduslike kooslusi. See moodustab 53 % kõigist inventeeritud pool-looduslikest kooslustest. Suurem osa karjatamisest toimub maastikukaitseala piires (joonis 2), hoiualal karjatatakse üksikutes kohtades ja väikestel pindaladel. Samas on suured alad alakarjatatud ja loomühikuid⁸ oleks juurde vaja, praegu on karjatataval alal ca 20 loomühiku jagu lambaid. Võrreldes teiste Saare maakonna kaitse- ja hoiualadega on Kaugatoma-Lõu piirkonnas siiski mitmeid hooldamisest huvitatud isikuid, mis näitab, et hooldamine on jätkusuutlik ja perspektiivi on ka koosluste taastamisel. Minimaalselt on kõigi pool-looduslike koosluste hooldamiseks vaja piirkonnas 110 loomühikut. Maksimaalne karjatamiskoormus kogu KKK hõlmatud piirkonna pool-looduslike koosluste jaoks on 649 loomühikut ehk näiteks 4326 vähemalt aasta vanust lammast. Poollooduslike koosluste hooldamiseks on vajalik karjaaedade (sh vesiaedade) rajamine, et tagada koplitesüsteemiga parem ala hooldatus. Vajalik on ka täiendava hooldustehnika soetamine poollooduslike koosluste hooldamiseks. Osaliselt sisaldab hooldatud loopealse pindala tabelis 7. ka puiskarjamaid ja liigirikkeid madalsoid. Põhjuseks on täpsustunud elupaikade inventuur (OÜ Consultare, 2010).

Tabel 7. Pool-looduslike koosluste hooldus

Elupaigatüüp	Inventeeritud pindala (ha)	Vajalik koormus (lü)	Hooldatud pindala
rannaniidud (1630*)	122,65	49,06-159,44	15 ha karjatatakse, 0,9 ha niidetakse
kadastikud (5130)	9,3	1,9-9,3	
lood (6280*)	315,24	63-315	289,7 ha karjatatakse

⁸ Üle 24 kuu vanune veis, sh ammlehm = 1 lü;

6–24 kuu vanune veis = 0,6 lü; kuni

6 kuu vanune veis = 0,2 lü;

üle 6 kuu vanune hobune või mära koos varsaga = 0,7 lü; üle 12 kuu vanune kits või lammas, kits või utt kuni 6 kuu vanuste talledega = 0,15 lü; 6–12 kuu vanune kits või lammas = 0,05 lü.

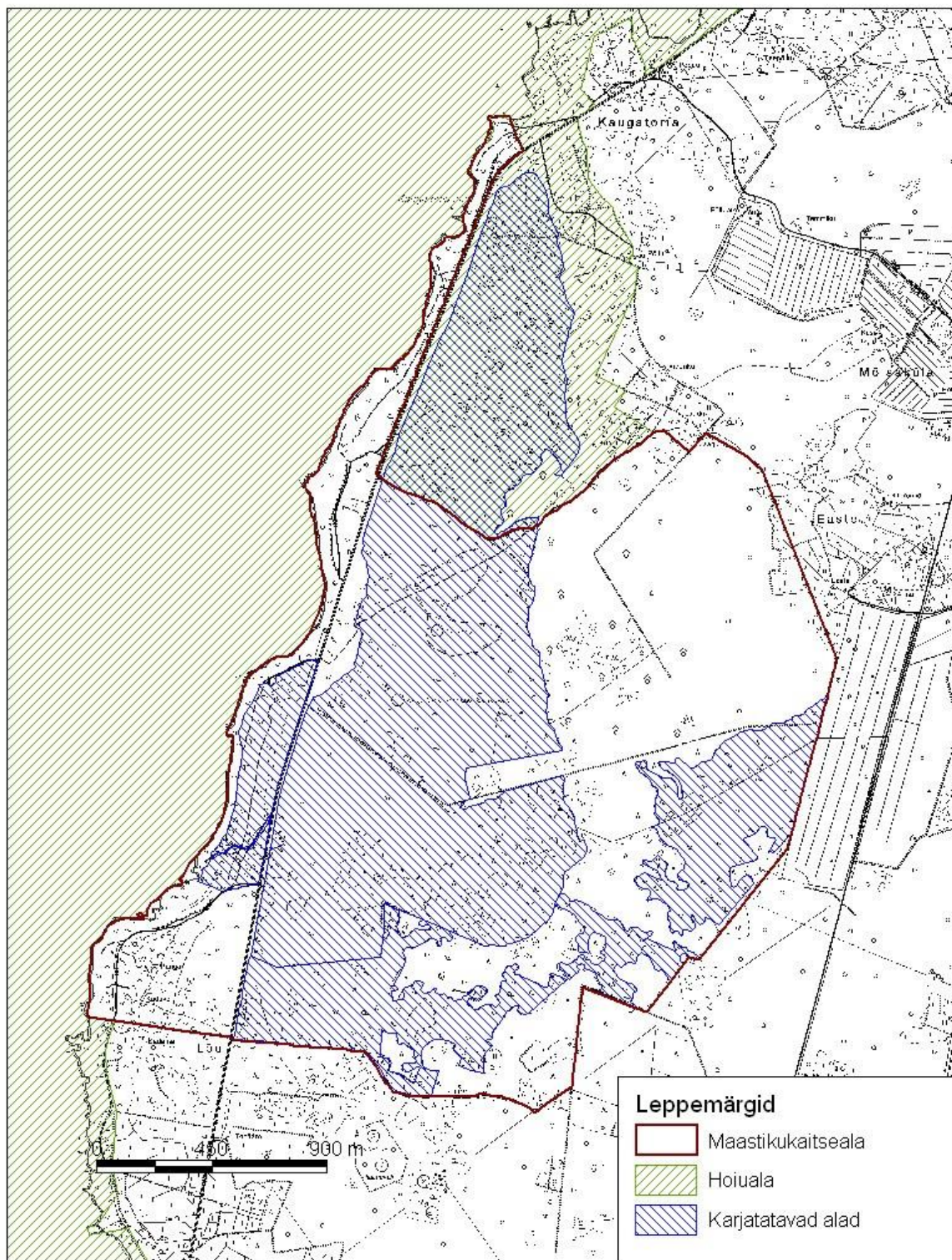
(Põllumajandusministri 8. märtsi 2010. a määrus nr 19. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord aastateks 2007–2013.)

Elupaigatüüp	Inventeeritud pindala (ha)	Vajalik koormus (lü)	Hooldatud pindala
puisniidud (6530*)	8,49		0,71 ha niidetakse
liigirikkad madalsood (7230)	135,68	27,14-135,68	
puiskarjamaad (9070)	28,22	8,9-29,68	
Kokku	621.04	150-649.1	

Pool-looduslike koosluste hooldamisel on prioriteedid:

1. Maastikukaitseala piires on oluline karjatamiskoormuse tõstmine. Samas tuleb silmas pidada, et maastikukaitsealal maanteest maa pool asuvate roostunud veekogude kallastelt ja veest pilliroogu tõrjuda ei ole vaja ja seda ei tohigi teha, sest roostik on elupaigaks kõrge kaitseväärtusega liikidele (laululuik, hallpõsk-pütt, roo-loorkull). Väiksemate ajutiste veekogude kallaste seisundi parandamisel (võsaraie, karjatamiskoormuse kasv) suureneb nende olulisus kurvitsaliste pesitsusalana.
2. Lõu lahe lõuna-edelaranna rannaniit. See on roostumata, heas seisundis ja Rahuste LKA-st väljas asuvatest niidualadest kõrgeima ornitoloogilise väärtusega nii pesitsejate kui läbirändavate haneliste jaoks. Oluline on jätkata selle niiduosa majandatava osa laiendamist mõlemas suunas – loode poole Lodja maaüksuseni ja kagu-ida suunas vähemalt Sopi oja suudmeni.
3. Hoiuala rannikul karjatamise alustamine. Kogu ranniku niidualade majandamine on oluline rändel peatuvatele valgepõsk-lagledele ja hallhanedele ning vajalik kurvitsaliste soodsa seisundi tagamiseks.

Joonis 2. 2010 a. karjatatavad alad maastikukaitsealal.

3.3. Seire ja inventuurid

3.3.1. Seire

Kaitse- ja hoiuala seisundi jälgimiseks on vajalik riikliku seire jätkamine järgmiselt:

1. Valgepõsk-lagle kevadine lennuloendus (iga kahe aasta tagant mai keskel; järgmised loendused 2014, 2017 ja 2020); loendatakse ka teised veelinnud; KKK-ga vahendeid ei planeerita, sest seire hõlmab kogu Lääne-Eesti saarestiku ja ranniku.
2. Kesktalvine veelinnuloendus – loendus rannikult, igal aastal jaanuaris; KKK-ga vahendeid ei kavandata.
3. Haruldaste ja ohustatud taimekoosluste seire maastikukaitseala ja hoiuala seirejaamades.
4. Ohustatud taimekoosluste (Natura 2000 kooslused) seire maastikukaitsealal
5. Ohustatud soontaimede ja samblaliikide seire hoiualal.
6. Põhjataimestiku seire hoiuala rannikumeres.

Kaitse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik seire:

7. Haudelinnustiku seire – kogu rannikuala avakooslused (erinevad rannikutüübid + rannaniit) – ühekordne haudelinnustiku kaardistamine; sagedus – üks kord 10 aasta jooksul; võimaldab rannikuliikide arvukuse määramist ja eristades majandamata ja majandatud alad, ka kaitse (rannaniitude taastamise ja majandamise) tulemuslikkuse hindamist.
8. Mittepesitsusaegsete veelinnukogumite seire. Senised andmed rannikumerel peatuvate veelindude (v.a talv) ja rannikul peatuvate kurvitsaliste kohta on lünklikud ja piirduvad peamiselt ebaregulaarsete ja mitte kogu ala katvate loendustega. Terviklik ülevaade puudub. Vähemalt kahel järjestikusel aastal kaitsekorralduskava perioodi lõpus tuleks läbi viia vee- ja rannikulindude loendus kogu Lõu lahe TLA piires, st peale HA peab see hõlmama ka Rahuste LKA. Seiremeetod – loendus rannikult, kasutades vaatlusteleskoopi ja binoklit. Sagedus – üks loendus kevadel (aprill II pool) ja kaks loendust sügisel (sept, okt).

3.3.2. Inventuurid

1. Merikotka uute pesapaikade inventuur kord 5 aasta tagant.

2. Lõo loopealse kaitstavate haudelindude inventuur – üks kord kaitsekorralduskava perioodi jooksul – kaitstavate liikide kaardistamine.
3. Mere-elupaigatüüpide inventuur. Kaugatoma-Lõu hoiuala kaitse-eesmärkide hulka kuuluvad muuhulgas laiade madalate lahtede (1160) ja karide (1170) kaitse, kuid elupaigatüüpidenäid ei ole. Andmed on saadud 2001. aastal hinnanguna loodusala moodustamisel. Seetõttu on kaitsekorralduskavaga planeeritud mereelupaikade inventuur.

3.4. Info ja teavitamine

Kaitseväärtuste tutvustamiseks on vajalik infotahvlite paigaldamine Kaugatoma ja Lõu pankade juurde (2 tk) ning piirangutest teavitamiseks on vajalik infotahvlite paigaldamine randa suunduvate teede äärde (9 tk). Infotahvlid peavad muuhulgas andma teavet Rahuste LKA saartel kehtivast liikumiskiirangust ning soovutama mitte viibida pesitsusajal LKA ja HA rannaniitudel. Väljaspool kaitse- ja hoiuala piire asuvas Lõmala külastuskeskuses on väga head võimalused piirkonna loodusväärtuste ja kaitstavate alade tutvustamiseks (täiendada sealset ekspositsiooni jms). Infotahvlite asukohad on näidatud kaardil lisas 5. Vajalik on ka trükise koostamine kaitseväärtuste ja -meetmete kohta ning selle levitamine kohalike elanike seas.

3.5. Maastikuliste ja rekreatiivsete väärtuste parandamine

Maastikuilme ja vaadete säilitamiseks on esmatähtis tagada eelpool kirjeldatud poollooduslike koosluste hooldus.

Rekreatiivsetel eesmärkidel tuleb parandada eeskätt maantee ja mere vahelisel alal külastajaid suunavat infrastruktuuri. Lõu tuletorni juurde tuleb rajada väike puhkeala koos parkla ja infotahvliga (tegemist on sama kaitseväärtuste tutvustamiseks mõeldud infotahvliga, mida käsitletakse alapeatükis 3.4). Puhkeala koosneb kahest pingist ja parklast, mis mahutab viis sõiduauto. Lõu ja Kaugatoma pankade piirkond on populaarne kalastuskoht. Praegu toimub paatide veestamine koordineerimatult ja sõidetakse ka väljapool teid. Kalapüüdjate suunamiseks on vajalik Lõu-Kaugatoma piirkonnas korrastada 4 lautrikohta. Tegevuste asukohad on näidatud lisas 5.

Tuleb tähistada Kaugatoma-Lõu hoiuala (HA on tähistamata. Planeeritavad HA tähiste asukohad on lisas 5) ja vajadusel uuendada tähistust nii hoiualal kui ka Kaugatoma-Lõo maastikukaitsealal (MKA on tähistatud, kuid KKK koostamisel olemasolevate tähiste asukohti ei kaardistatud).

3.6. Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja tsoneeringu ning kaitse-eesmärkide uuendamine

Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala kehtivas kaitse-eeskirjas ei ole kaitse-eesmärkidenä elupaigatüüpe märgitud. 2010. aastal inventeeriti (OÜ Consultare) Kaugatoma-Lõu loodusala lisaks varem hoiualal teadaolevatele elupaigatüüpidele sinihelmikakooslused (6410), aasrebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (6530*), lubjakivipaljandid (8210), plaatlood (8240*), vanad loodusemetsad (9010*) ja puiskarjamaad (9070). Merikotka ja vana loodusemetsa (9010*) kaitse eesmärgil on vaja muuta maastikukaitseala tsoneeringut, sest piiranguvööndis ei ole võimalik seada liikumispiiranguid merikotka pesitsusajal ja raiepiiranguid vana loodusemetsa kaitseks. Praegu piirneb maastikukaitsealaga kunstlikult ja ribadena alasid, mis kuuluvad hoiuala koosseisu või on loodusala, kuhu ei ole siseriiklikult kaitseala moodustatud.

Kaugatoma-Lõu loodusalale jäävatest Kaugatoma-Lõo maastikukaitsealast, Kaugatoma-Lõu hoiualast ja Rahuste looduskaitsealast ühe kaitseala tegemine ei ole õigustatud, sest mereelupaikade kaitse tagab hästi ka hoiuala kaitsekord.

Maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmisel tuleb:

1. lisada alal inventeeritud Natura 2000 elupaigatüübid kaitse-eesmärgiks;
2. lisada ala kaitse-eesmärgiks olevate linnuliikide loend;
3. laiendada maastikukaitseala põhjaosas piirnevate hoiualasse kuuluvate elupaikade arvel (rannamaanteest idas);
4. laiendada maastikukaitseala lõunaosas piirneva Kaugatoma-Lõu loodusala arvelt, kuhu ei ole siseriiklikult kaitseala moodustatud (rannamaanteest idas).
5. tsoneerida merikotka pesapaik tähtajalise liikumispiiranguga sihtkaitsevööndiks;

6. tsoneerida kompaktne ja esinduslik vana loodusmetsa (9010*) ala sihtkaitsevööndisse.

3.7. Kokkuvõte kaitstavate alade väärtustest, ohuteguritest ja meetmetest

Kokkuvõte kaitstavate alade peamistest väärtustest, nende kaitse-eesmärkidest, ohustavatest teguritest ja vajalikest meetmetest on esitatud tabelis 8.

Tabel 8. Kaitstavate alade väärtuste, ohutegurite ja meetmete kokkuvõte

Väärtus	Kaitse-eesmärk		Ohutegurid	Meetmed
	Kaugem (30 a pärast)	Lähem (10 a pärast)		
Kooslused				
Liivased ja mudased pagurannad (1140), 1,36 ha	Säilinud on elupaigatüüpide mitmekesisus ja soodne seisund.	Säilinud on elupaigatüüpide mitmekesisus ja soodne seisund praeguse pindala ulatuses.	Looduslikud protsessid – maatõus, aju- ja paguveenähtused, linnud.	Täiendavaid kaitsemeetmeid rakendada ei ole vaja.
Esmased rannavallid (1210), 7,13 ha				
Püsitaimestuga kivirannad (1220), 2,97 ha				
Väikesaared ning laiud (1620), 0,74 ha				
Laiad madalad lähed (1160)	Säilinud on elupaigatüüpide soodne seisund.	Elupaiga paiknemine ja seisund on täpsustunud.	Ehitustegevus ja merereostus.	Elupaiga soodsat seisundit kahjustava ehitustegevuse keelamine.
Karid (1170)				
Rannaniidud (1630*), 122,65 ha	Rannaniidud on soodsas seisundis ja liigirikkad.	Soodsas seisundis elupaigatüüpi on 122,65 ha esinduslikkusega B.	Majandamata rannaniidud.	Rannaniitudel tagada karjatamiskoormus vähemalt 0,85 loomühikut/ha.

Väärtus	Kaitse-eesmärk		Ohutegurid	Meetmed
	Kaugem (30 a pärast)	Lähem (10 a pärast)		
Kadastikud (5130*), 9,3 ha	Kadastikud on säilinud poollooduslike kooslustena.	Elupaigatüüpi on säilinud 9,3 ha Esinduslikkus C on paranenud B-ks.	Majandamise puudumine või alakarjatamine.	Haarata kadastikud karjamaade koosseisu. Soovitav karjatamiskoormus on kuni 0,7 lü/ha.
Kuivad niidud lubjarikkal niidul (6210), 7,45 ha	Säilinud on elupaigatüüpide soodne seisund vähemalt praeguse pindala ulatuses.	Säilinud on elupaigatüüpide soodne seisund vähemalt praeguse pindala ulatuses.	Majandamise puudumine või alakarjatamine.	Karjatamiskoormuse suurendamine ja karjatamise laiendamine kogu maastikukaitsealale.
Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), 1,03 ha				
Sinihelmikakooslused (6410), 10,07 ha				
Aas-rebasesaba ja ürt- punanupuga niidud (6510), 1,8 ha				
Lood (6280*), 315,24 ha	Loodude soodne seisund ja pindala on säilinud vähemalt praeguses suuruses.	Elupaigatüüpi on säilinud 315,24 ha esinduslikkusega B.	Majandamise puudumine või alakarjatamine.	Karjatamiskoormuse suurendamine ja karjatamise laiendamine kogu maastikukaitsealale.

Väärtus	Kaitse-eesmärk		Ohutegurid	Meetmed
	Kaugem (30 a pärast)	Lähem (10 a pärast)		
Puisniidud (6530*), 8,49 ha	Puisniidud on säilitanud soodsa seisundi ja vähemalt 2010. a pindala.	Elupaigatüüpi on säilinud 8,49 ha esinduslikkusega B.	Majandamise puudumine.	Niitmine. Taastada siis, kui edaspidi suudetakse tagada järjepidev hooldus.
Liigirikkad madalsood (7230*), 135,68 ha	Liigirikkad madalsood on säilitanud soodsa seisundi ja vähemalt 2010. a pindala.	Elupaigatüüpi on säilinud 135,68 ha esinduslikkusega B.	Majandamise puudumine või alakarjatamine.	Karjatamine koormusega 0,2–1,0 lü/ha.
Lubjakivipaljandid (8210), 0,84 ha	Säilinud on elupaigatüüpide soodne seisund vähemalt praeguse pindala ulatuses.	Säilinud on elupaigatüüpide soodne seisund vähemalt praeguse pindala ulatuses.	Ehitustegevus ja tallamine.	Majandustegevusest hoidumine. Mõjude hindamine.
Plaatlood (8240*), 3,95 ha				
Vanad loodusemetsad (9010*), 119 ha	Elupaigatüüpi on säilinud, 119 ha. Esinduslikkus B on paranenud A-ks.	Elupaigatüüpi on säilinud, 119 ha esinduslikkusega B.	Ebapiisav kaitsekord.	Kaitse-eeskirja uuendamine.
Puiskarjamaad (9070), 28,22 ha	Puiskarjamaad on säilitanud soodsa seisundi ja vähemalt 2010. a pindala.	Elupaigatüüpi on säilinud 28,22 ha. Esinduslikkus C on hooldatavatel aladel paranenud B-ks.	Puuduv või vähene karjatamine.	Karjatamisega alustamine, karjatada koormusega 0,3 – 1,0 lü/ha.

Väärtus	Kaitse-eesmärk		Ohutegurid	Meetmed
	Kaugem (30 a pärast)	Lähem (10 a pärast)		
Soostuvad ja soolehtmetsad (9080*), 9,62 ha	Elupaigatüüpi on säilinud, 9,62 ha. Esinduslikkus C on paranenud B-ks.	Elupaigatüüpi on säilinud 9,62 ha esinduslikkusega C.	Ehitustegevus, raied ja kuivendamine.	Majandustegevusest hoidumine. Mõjude hindamine.
Elustik				
rand-soodahein (<i>Suaeda maritima</i>)	Liigi elupaik on säilinud ja liigi arvukus püsiv või suurenenud.	Liigi kasvualal toimub hooldus.	Majandamata rannaniidud.	Rannaniitudel tagada karjatamiskoormus vähemalt 0,85 loomühikut/ha.

nurmlauk (<i>Allium vineale</i>)	Kaitstavate taimeliikide elupaigad on säilinud ja liigid seal olemas.	Kaitstavate taimeliikide elupaigad on säilinud ja liigid seal olemas.	Karjatamise ja niitmise puudumine. Metsliga.	Karjatamise ja niitmise säilitamine ja taastamine poollooduslikel kooslustel. Metssigade arvukuse vähendamine.
püramiidjaskoerakäpp (<i>Anacamptis pyramidalis</i>)				
kärbesõis (<i>Ophrys insectifera</i>)				
harilik muguljuur (<i>Herminium monorchisa</i>)				
kuradi-sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza maculata</i>)				

balti sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza baltica</i>)				
kahelehine käokeel (<i>Platanthera bifolia</i>)				
kahkjaspunane sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza incarnata</i>)				
vööthuul-sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>)				
Väärtus	Kaitse-eesmärk		Ohutegurid	Meetmed
	Kaugem (30 a pärast)	Lähem (10 a pärast)		
rohekas käokeel (<i>Platanthera chlorant</i>)				
laialehine neiuvaip (<i>Epipactis helleborine</i>)				
soo-neiuvaip (<i>Epipactis palustris</i>)				
harilik käöraamat (<i>Gymnadenia conopsea</i>)				
suur käöpõll (<i>Listera ovata</i>)				

hall käpp (<i>Orchis militaris</i>)				
madal unilook (<i>Sisymbrium supinum</i>)				
metsõunapuu (<i>Malus sylvestris</i>)	Metsõunapuu soodne seisund on säilinud.	Metsõunapuu kasvuala on säilinud ja liik seal olemas.	Raied.	Raiumisest hoidumine.
harilik lohksamblik (<i>Solorina saccata</i>), 1 leiukoht	Liikide elupaigad on säilinud ja liigid seal olemas.	On eeldused samblikuliikide säilimiseks.	Avamaade võsastumine.	Niitmine või/ja karjatamine.
vask-porosamblik (<i>Cladonia convoluta</i>), 4 leiukohta				
Väärtus	Kaitse-eesmärk		Ohutegurid	Meetmed
	Kaugem (30 a pärast)	Lähem (10 a pärast)		
loo-rebasesamblik (<i>Vulpicida tubulosa</i>), 1 leiukoht				
valge vahasamblik (<i>Squamarina lentigera</i>), 5 leiukohta				
harilik särasamblik (<i>Fulgensia bracteata</i>), 3 leiukohta				

stepi-naastsamblik (<i>Psora decipiens</i>), 1 leiukoht				
lepa-kärbseseen (<i>Amanita friabilis</i>), 1 leiukoht	Liikide elupaigad on säilinud ja liigid seal olemas.	On eeldused seeneliikide säilimiseks.	Avamaade võsastumine.	Niitmine või/ja karjatamine.
sarvharik (<i>Clavulinopsis corniculata</i>), 1 leiukoht		On eeldused kadaktarjaku levikuks.	Surnud puidu puudumine.	Kadakate raiumisel jätta osa kadakaid väiksemate kuhjadena maha, mitte põletada.
kadaktarjak (<i>Oxyporus philadelphi</i>), 1 leiukoht	Liikide mitmekesisus ja arvukus on sama või tõusnud.	Säilitatud on liikide mitmekesisus, arvukus ja elupaigad.	Karjatamise ja niitmise puudumine.	Karjatamise ja niitmise taastamine.
Linnustik			Rebase arvukuse kasv.	Rebaste küttimine.
Maastik				
Rekreatiivsed väärtused.	Maastiku rekreatiivne väärtus on säilitatud.	Puhkevõimalused on paranenud.	Suunamata turism.	Lautrikohtade arendamine.
Esteetilised väärtused	Pangad on maastikus leitavad ja vaadeldavad.	Pangad ja paljandid on eksponeeritud.	Pankadel sõidetakse väljapool teid.	Lõo tuletorni juurde rajada väike puhkeala koos parkla ja infostendiga.

4. Tegevuskava

Ptk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Priori teet ⁸	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Tegevuse maksumus kokku
					X 100 eurot										
Hooldus, taastamine ja ohjamine															
2.1.1.3. 3.1.1.3. 3.2.	Loodudel karjatamine	Koosluse hooldustöö	KA	1	539	539	558	558	558	558	558	558	558	558	5542
2.1.1.3. 3.1.1.3. 3.2.	Loodude taastamine	Koosluse taastamistöö	KA	1		38	38	19							95
2.1.1.3. 3.1.1.3. 3.2.	Rannaniitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	KA	1	74	74	112	149	186	186	186	186	186	186	1525
2.1.1.3. 3.1.1.3. 3.2.	Rannaniitude taastamine	Koosluse taastamistöö	KA	2		32									32

⁸ esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus; teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele; kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

2.1.1.2.	Kadastike taastamine	Koosluse taastamistöö	KA	2				64	64						128
3.1.1.2.															
3.2.															

Ptk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Priori teet ⁹	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Tegevuse maksumus kokku
					X 100 eurot										
2.1.1.2.	Kadastikel karjatamine	Koosluse hooldustöö	KA	1	2	7	7	17	17	17	17	17	17	17	135
3.2.	Karjaaedade sh vesiaedade rajamine	Muu koosluse seisundit parandav töö	KA	2	64	64			64						192
3.1.2.1.	Metssigade arvukuse vähendamine	Muu koosluse seisundit parandav töö / Muu liigi elutingimuste parandamistöö	Salme Jahiselts, Mõntu Jahimeeste Selts	3											
Inventuurid, seired, uuringud															

3.3.1.	Ohustatud soontaimede ja samblaliikide seire	Riiklik seire	KA	3	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
3.3.1.	Haudelinnustiku seire	Tulemusseire	KA	2										x	

3.3.2.	Lõo loopealse kaitstavate haudelindude inventuur	Inventuur	KA	2				x							
3.3.1.	Valgepõsk-lagle kevadine lennuloendus	Riiklik seire	KA	3	x			x			x			x	
3.3.1.	Kesktalvine veelinnuloendus	Riiklik seire	KA	3	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
3.3.1.	Haruldaste ja ohustatud taimekoosluste seire	Riiklik seire	KA	3	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
3.3.1.	Ohustatud taimekoosluste (Natura 2000 kooslused) seire	Riiklik seire	KA	3	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
3.3.1.	Põhjataimestiku seire hoiuala rannikumeres.	Riiklik seire	KA	3	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	

3.3.2.	Mere-elupaigatüüpide inventuur	Inventuur	KA	2		45								45	
3.3.1.	Mittepesitsusaegsete veelinnukogumite seire	Tulemusseire	KA	2									26	26	52

3.3.2.	Merikotka uute pesapaikade inventuur	Inventuur	KA	2					3					3	6
--------	--------------------------------------	-----------	----	---	--	--	--	--	---	--	--	--	--	---	---

Taristu, tehnika ja loomad

3.4.	Lõu ja Kaugatoma pankade infotahvlid (2 tk)	Infotahvlite rajamine/likvideerimine	RMK	3		26									26
3.5.	Lõu tuleorni juures puhkekohta väljaehitamine koos parklaga.	Radade ja puhkekohtade rajamine/likvideerimine	Salme VV	3		29									29
3.4	Infotahvlite paigaldamine rannale suunduvate teede äärde (9 tk)	Infotahvlite rajamine/likvideerimine	RMK	3		19									19
3.2.	Kariloomade soetamine	Tehnika/Loomade soetamine	Huvilised	2	922	922	922	922	922						4610

3.2.	Hooldustehnika soetamine PLK hooldamiseks	Tehnika/Loomade soetamine	Huvilised	2	95	95	95	95	95						475
Tähistamine															
3.5.	Kaitseala ja hoiuala tähistamine ja vajadusel uuendamine	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	2	30	10	10	10	10	10	10	10	10	10	120
Kaitseala tutvustamine ja keskkonnaharidus															
3.4.	Trükise Trükiste väljaandmine kaitseväärtuste kohta ning selle elanike seas.	KA 2 13 ja – levitamine	13 meetmete kohalike												koostamine
Kavad, eeskirjad															
3.6.	Kaitse-eeskirja muutmine ja kaitse-eesmärkide uuendamine.	Kaitsekorra muutmine	KA	2	x										
5.	Kaitsekorralduska va vahhindamine	Tegevuskava	KA	1						x					
5.	Kaitsekorralduska va uuendamine	Tegevuskava	KA	1										35	35

Muu														
3.5.	Kaugatoma–Lõu piirkonnas 4 lautrikoha korrastamine.	Muu	Salme VV	3		38								38

5. Tulemuslikkuse hindamine

KKK tulemuslikkuse kiireimad indikaatorid on iga-aastased taimeliikide, elupaigatüüpide ja haudelinnustiku seired (pt 3.3.). Vastavalt liikide ja koosluste seisundile tuleb kaitsemeetmeid vajadusel tugevdada.

KKK tulemuslikkuse vaheanalüüs teostatakse 2017. aastal, kui toimub 2012-2016 tegevuste elluviimise ülevaatus ning uue tegevuskava koostamine. Tulemuslikkust hinnatakse KKK kehtivuse jooksul toimunud seirete, uuringute ja inventuuride alusel, poollooduslike koosluste puhul ka hooldatava ala pindala järgi.

Rakendatud kaitsemeetmed on olnud tulemuslikud, kui kaitseväärtused on säilinud ja nende kaitse-eesmärgid saavutatud. Indikaatorid kaitsekorralduskava elluviimise ja eesmärkide saavutamise hindamiseks on toodud alljärgnevas tabelis 9.

Tabel 9. Indikaatorid tulemuslikkuse hindamiseks.

Väärtus	Indikaator	Mõõtmisviis	Praegune seis	Oodatav tulemus
Rannaniidud (*1630)	hooldatud elupaigatüübi pindala	PLK-toetused ja konrollandmed	2010. a 16 ha	hooldatud elupaigatüübi pindala on vähemalt 16 ha
Lood (6280*)	hooldatud elupaigatüübi pindala	PLK-toetused ja konrollandmed	2010. a 289,7 ha	hooldatud elupaigatüübi pindala on vähemalt 289,7 ha
Vanad loodusmetsad (9010*)	säilinud elupaigatüübi pindala	inventuur, ortofotod	2010. a 119 ha. Esinduslikkus B.	elupaigatüüpi on säilinud, 119 ha esinduslikkusega B
Lubjakivipaljandid (8210)	säilinud elupaigatüübi pindala	inventuur, ortofotod	2010. a 0,84 ha. Esinduslikkus A.	elupaigatüüpi on säilinud, 0,84 ha esinduslikkusega A
Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	liigi arvukus	inventuur	2010. a 1 paar	liigi arvukus 1 paar või tõusnud

Nõmmelõoke (<i>Lullula arborea</i>)	liigi arvukus	Lõo loopealse kaitstavate haudelindude inventuur	2010. a 2-5 paari	liigi arvukus 2-5 paari või tõusnud
Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	liigi arvukus	Lõo loopealse kaitstavate haudelindude inventuur	2010. a 2 paari	liigi arvukus 2 paari või tõusnud
Vask-porosamblik (<i>Cladonia convoluta</i>)	liigi arvukus	riiklik seire	2010. a leiukohti 1 areaali ja 3 punktina	arvukuse püsimine või suurenemine (trend pole langev)
Valge vahasamblik (<i>Squamarina lentigera</i>)	liigi arvukus	riiklik seire	2010. a leiukohti 5 punktina	arvukuse püsimine või suurenemine (trend pole langev)

6. Kasutatud kirjandus

Eelts J., Kuresoo A., Leibak E., Leito A., Leivits A., Lilleleht V., Luigujõe L., Mägi E., Nellis R., Nellis R. & Ots M. 2009. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003-2008. *Hirundo* 22 (1): 3-31.

Leito, A. 2008. Riiklik keskkonnaseire programm, looduse mitmekesisuse ja maastike seire allprogramm, rändekogumite seire projekt. Hanede seire. 2008. aasta aruanne. Tartu. 14 lk.

Lõhmus, A., Kalamees, A., Kuus, A., Kuresoo, K., Leito, A., Leivits, A., Luigujõe, L., Ojaste, I., Volke, V. – 2001. Kaitsekorralduslikult olulised linnuliigid Eesti kaitsealadel ja tähtsatel linnualadel. - Eesti lindude kaitsestaatus, *Hirundo Suppl.* 4, 37-167.

Niemelä, T. 2008: Torikseened. Eestikeelse väljaande toimetanud E. Parmasto